

GOLDER proti SPOJENÉMU KRÁĽOVSTVU

Rozsudok z 21. februára 1975

NEOFICÁLNE ZHRNUTIE A OKOLNOSTI PRÍPADU

A. Základné skutočnosti

Pán Sidney Elmer Golder je britský občan narodený v roku 1923. Dňa 24. októbra 1969 počas jeho výkonu trestu odňatia slobody v parkhurstskej väznici na ostrove Wight vypukli vážne nepokoje v odpočinkovom priestore, kde sa náhodou nachádzal aj pán Golder. Nasledujúci deň dozorca väznice, zranený pri potlačení nepokojov, identifikoval jedného z väzňov, ktorí ho napadli, takto: „Väzeň, ktorého poznám z videnia, myslím, že sa volá Golder.“

Spolu s ostatnými podozrivými bol pán Golder dočasne umiestnený v izolovanej časti väznice. Vypočúvali ho príslušníci polície, ktorí ho 30. októbra upozornili, že zistené skutočnosti budú podkladom pre zvažovanie, či bude, alebo nebude obvinený z ublíženia na zdraví. Ale 5. novembra 1969 dozorca väznice oslabil svoje skoršie vyhlásenie oznámením, že si nie je istý, či ho pán Golder napadol. O dva dni iný dozorca väznice vyhlásil, že pán Golder sa zdržiaval v jeho blízkosti počas nepokoja a nezúčastnil sa ho. Pán Golder sa v ten istý deň vrátil do bežnej cely. Nebola proti nemu vznesená žaloba.

Obávajúc sa, že pôvodné vyhlásenie by mohlo mať pre neho nepriaznivý následok, pán Golder 20. marca 1970 požiadal v súlade s väzenským poriadkom z roku 1964 ministerstvo vnútra o povolenie poradiť sa s advokátom ohľadom podania občianskoprávnej žaloby proti dozorcovi väznice pre ohováranie. Jeho žiadosť bola zamietnutá 6. apríla 1970.

Pán Golder bol podmienene prepustený z väznice 12. júla 1972.

B. Konanie pred Európskou komisiou pre ľudské práva

Pán Golder podal sťažnosť Európskej komisii pre ľudské práva (ďalej „Komisia“) v apríli 1970. Najprv uviedol, že nepovolenie poradiť sa s advokátom malo za následok odopretie jeho práva na prístup na súd, čo je v rozpore s článkom 6 ods. 1, podľa ktorého, ako tvrdil, má každý zaručené právo na prístup na súd, aby ten rozhodol o občianskych právach. Ďalej uvádza aj porušenie článku 8, pretože mu bolo zamietnuté korešpondovať, čo je prirodzená súčasť kontaktu s advokátom.

Vo svojej správe Komisia zhrnula fakty a vyjadrila názor:

- jednohlasne, že článok 6 ods. 1 zaručuje právo na prístup na súd;
- jednohlasne, že v článku 6 ods. 1 interpretovanom samostatne alebo spolu s inými článkami Dohovoru nie sú prirodzené obmedzenia na právo odsúdeného väzňa začať súdne konanie a na tento účel mať neobmedzený prístup k

právníkovi; a preto obmedzenia uložené súčasnými postupmi orgánov Spojeného kráľovstva nie sú v súlade s článkom 6 ods. 1;

– siedmimi hlasmi k dvom, že článok 8 ods. 1 je aplikovateľný na tento prípad;

– že rovnaké dôkazy, ktoré znamenajú porušenie článku 6 ods. 1, znamenajú tiež porušenie článku 8 (ôsmimi hlasmi k jednému).

Komisia zároveň vyjadrila názor, že na právo na prístup na súd zaručované článkom 6 ods. 1 sa nevzťahuje požiadavka „v primeranej lehote“.

Prípad bol podaný na Európsky súd pre ľudské práva (ďalej „Súd“) vládou Spojeného kráľovstva 27. septembra 1973.

VÝŇATOK Z ROZSUDKU

PRAVNÝ STAV

I. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 6 ods. 1

23. Odseky 73, 99 a 110 správy Komisie dokazujú, že Komisia sa jednohlasne domnieva, že bol porušený článok 6 ods.1. Vláda s týmto názorom nesúhlasí.

24. Článok 6 ods. 1 ustanovuje:

„Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého procesu, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď si to vyžadujú záujmy maloletých alebo ochrana súkromného života účastníkov alebo, v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobité okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spravodlivosti.“

25. V súčasnom prípade je Súd vyzvaný, aby rozhodol o dvoch odlišných otázkach vyplývajúcich z vyššie citovaného textu:

(i) Obmedzuje sa článok 6 ods. 1 na ochranu práva na spravodlivé súdne konanie len v takom právnom konaní, ktoré už prebieha, alebo sa ním zaručuje aj právo na prístup na súd pre každého, kto si želá začať konanie, aby sa určili je občianske práva a povinnosti?

(ii) Ak platí druhá možnosť, sú v ňom zahrnuté nejaké implicitné obmedzenia na právo na prístup na súd alebo vo vykonávaní tohto práva, ktoré sa dajú použiť v súčasnom prípade?

A. K „právu na prístup“

26. Súd pripomína, že 20. marca 1970 Golder požiadal ministerstvo vnútra o povolenie poradiť sa s advokátom ohľadom podania občianskoprávnej žaloby proti dozorcovi väznice Lairdovi pre ohováranie a jeho žiadosť bola 6. apríla zamietnutá (odseky 16 a 18).

Hoci odmietnutie ministerstva vnútra malo bezprostredný vplyv na zabránenie kontaktu Goldera s advokátom, vôbec z toho nevyplýva, že jediný problém, ktorý vznikol v tomto prípade, sa týka korešpondencie na úkor všetkých záležitostí týkajúcich sa prístupu na súd.

Je jasné, že nikto nevie, či by Golder trval na podaní žaloby proti Lairdovi, aj keby dostal povolenie stretnúť sa s advokátom. Ďalej na základe informácie, ktorú vláda poskytla Súdu, si možno myslieť, že súd v Anglicku by nezamietol žalobu podanú odsúdeným väzňom len preto, že by dosiahol začatie súdneho konania – napríklad prostredníctvom právnika – bez získania povolenia od ministerstva vnútra v súlade s § 33 ods. 2 a § 34 ods. 8 väzenského poriadku z roku 1964, čo sa v žiadnom prípade nestalo v tejto veci.

Faktom napriek tomu zostáva, že Golder jasne poukázal na svoj zámer „podať občianskoprávnu žalobu pre ohováranie“; vyplývalo to z jeho prania kontaktovať advokáta, čo je samo osebe normálny predbežný postup a v Golderovom prípade pravdepodobne nevyhnutný pre jeho uväznenie. Zamietnutím tohto kontaktu ministerstvo vnútra vlastne Golderovi skomplikovalo podanie zamýšľanej žaloby. Aj bez oficiálneho zamietnutia práva Golderovi začať konanie pred súdom, ministerstvo vnútra mu v skutočnosti zabránilo začať konanie v roku 1970. Táto prekážka môže byť v rozpore s Dohovorom ako právna prekážka.

Je pravda – tak ako zdôraznila vláda – že po prepustení z väzby mohol Golder podať žalobu na súd, ale v marci a v apríli 1970 sa žaloba stále vzdialená a brzdenie účinného výkonu tohto práva mohlo znamenať jeho porušenie, dokonca aj keď mala prekážka len dočasný charakter.

Súd preto musí preveriť, či takto stanovená prekážka porušuje právo zaručované Dohovorom, konkrétne článkom 6, o ktorý sa v tomto zmysle Golder opiera.

27. Jedna otázka nie je zahrnutá do problému a Súd ju považuje za samozrejmu: „právo“, ktorého sa Golder domáhal právom alebo neprávom proti Lairdovi pred anglickým súdom bolo „občianskym právom“ v zmysle článku 6 ods. 1.

28. Ešte raz, článok 6 ods. 1 nestanovuje právo na prístup na súd alebo tribunál v jasných termínoch. Článok stanovuje práva, ktoré sú odlišné, ale majú pôvod v

rovnakých základných myšlienkach a tie spolu vytvárajú jedno právo, nie špecificky určené v užšom zmysle slova. Je povinnosťou Súdu, aby zistil prostredníctvom interpretácie, či prístup na súd tvorí jeden faktor alebo hľadisko tohto práva.

29. Prvé vyjadrenia pred súdom sa venovali spôsobu, akým by sa Dohovor, a najmä článok 6 ods. 1 mal interpretovať. Súd je pripravený brať do úvahy, tak ako to robí vláda a Komisia, že táto interpretácia by sa mala riadiť článkami 31 až 33 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve z 23. mája 1969. Tento Dohovor ešte nenadobudol účinnosť a ako je uvedené v článku 4 nebude mať spätnú platnosť, ale články 31 až 33 v podstate stanovujú všeobecne akceptované princípy medzinárodného práva, na ktoré sa Súd už príležitostne odvolával. V tomto zmysle sa pre interpretáciu Európskeho dohovoru bude brať do úvahy obsah týchto článkov, a ak to bude zodpovedajúce, všetky príslušné pravidlá organizácie – Rady Európy – na pôde ktorej bol Dohovor prijatý (článok 5 Viedenského dohovoru).

30. Spôsob, akým je podávaný proces interpretácie zmluvy vo „všeobecnom pravidle“ v článku 31 Viedenského dohovoru, je jednota, nezávislý a univerzálny proces; toto veľmi ucelené pravidlo kladie na rovnaké miesto rôzne prvky spomenuté v štyroch odsekoch článku. ???????
jednotný spojovací proces

31. Pojmy článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru vo svojom kontexte vyvolávajú myšlienku, že toto právo je zahrnuté medzi uvedené záruky.

32. Najzreteľnejšie náznaky sa našli vo francúzskom texte v prvej vete. V oblasti „*contestations civiles*“ (občianskoprávných nárokov) má každý právo, aby súdne konanie začaté ním alebo proti nemu bolo riadené istým spôsobom – „*équitablement*“ (spravodlivo), „*publiquement*“ (verejne), „*dans un délai raisonnable*“ (v primeranej lehote) atď. – ale tiež, a najmä, „*à ce que sa cause soit entendue*“ (že prípad nebude prejednaný) žiadnymi inými orgánmi, ale „*par un tribunal*“ (súdum alebo tribunálom) v zmysle článku 6 ods. 1 (rozsudok vo veci Ringeisen zo 16. júla 1971, Série A, č. 13, str. 39, ods. 95). Vláda správne zdôraznila, že „*cause*“ vo francúzskom texte môže znamenať „*procès qui se plaide*“ (Littré, *Dictionnaire de la langue française*, zväzok I, str. 509, 5°). Toto však nie je jediný bežný význam tohto slova; takisto slúži na rozšírené označenie „*l'ensemble des intérêts à soutenir, à faire prévaloir*“ (Paul Robert, *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, zväzok I, str. 666, II-2°). Rovnako „*contestation*“ (nárok) všeobecne existuje ešte pred súdnymi konaniami a je pojmom aj nezávisle od nich. Pokiaľ ide o vetu „*tribunal indépendant et impartial établi par la loi*“ (nezávislý a nestranný súd zriadený zákonom), tá vyvoláva skôr myšlienku organizácie ako fungovania a skôr myšlienku inštitúcie ako postupu súdu.

Anglický text hovorí o „nezávislom a nestrannom súde zriadenom zákonom“ (independent and impartial tribunal established by law). Ani výrok „ktorý rozhodne o jeho občianskych právach a záväzkoch“ (in the determination of his civil rights and obligations), ktorým vláda podporuje svoje tvrdenie, sa nevyhnutne nevzťahuje len na už začaté súdne konanie; tak ako si Komisia všimla, môže sa porovnať s výrokom „kedykoľvek sa o jeho právach a povinnostiach rozhoduje“ (wherever his civil rights and obligations are being determined) (odsek 52 správy). Potom by tiež zahŕňal aj

právo rozhodovať spory týkajúce sa občianskych práv a povinností súdom alebo tribunálom.

Vláda sa vyjadrila, že výrazy „spravodlivo a verejne prejednaná“ (záležitosť) a „v primeranej lehote“, druhá veta ods.1 („rozsudok“, „proces“), a ods. 3 článku 6 jasne predpokladajú konanie už začaté pred súdom.

Hoci právo na spravodlivý, verejný a rýchly súdny proces sa môže nepochybne týkať len už existujúceho konania, nevyhnutne to neznamená, že právo na samotné začatie takéhoto konania je preto vylúčené; zástupcovia Komisie to správne zdôraznili v odseku 21 svojej správy. **Okrem toho v trestných veciach „primeraná lehota“ môže začať plynúť od termínu, ktorý predchádza začatiu súdneho konania, „súdom“ príslušným na rozhodnutie o trestnom obvinení (rozsudok vo veci Wemhoff z 27. júna 1968, Séria A, č. 7, str. 26 – 27, ods. 19; rozsudok vo veci Neumeister z 27. júna 1968, Séria A, č. 8, str. 41, ods. 18; rozsudok vo veci Ringeisen zo 16. júla 1971, Séria A, č. 13, str. 45, ods. 110).** Možno si tiež predstaviť, že v občianskych veciach primeraná lehota môže začať plynúť za určitých okolností dokonca pred vydaním príkazu začať konanie pred súdom, ktorému navrhovateľ predkladá spor.

33. Vláda ďalej poukazuje na nevyhnutnosť spojitosti medzi článkom 6 ods. 1 a článkom 5 ods. 4 a článkom 13. Všimla si, že článok 13 jasne zaručuje právo na súd; vypustenie hocijakej zodpovedajúcej klauzuly v článku 6 ods. 1 sa im zdá byť viac než zvláštne. Vláda sa vyjadrila, že ak článok 6 ods. 1 zaručuje prístup na súd, potom článok 5 ods. 4 a článok 13 sa stávajú zbytočné.

Zástupcovia Komisie v podstate odpovedali, že článok 5 ods. 4 a článok 13 na rozdiel od článku 6 ods.1 sú „doplňujúce“ k iným ustanoveniam. Tieto články nevyjadrujú špecifické právo, ale majú poskytnúť procedurálne záruky „založené na právnych prostriedkoch“ - prvý k „právu na slobodu“ uvedenom v článku 5 ods. 1, druhý ku všetkým „právam a slobodám priznaným týmto Dohovorom“. Samotný článok 6 ods. 1, ako ďalej tvrdia, má „sám osebe“ chrániť „právo na dôkladný výkon spravodlivosti“, v ktorom „právo, že spravodlivosť má byť vykonaná“ tvorí „podstatnú a základnú zložku“. Toto by malo poskytnúť vysvetlenie rozdielu medzi znením článku 6 ods. 1 a znením článku 5 ods. 4 a článku 13.

Táto úvaha má zmysel, napriek tomu, že výraz „právo na spravodlivý (alebo dôkladný) výkon spravodlivosti“ je niekedy použitý pre jeho stručnosť a vhodnosť (napríklad v rozsudku vo veci Delcourt zo 17. januára 1970, Séria A, č.11, str. 15, ods. 25), nevyskytuje sa v texte článku 6 ods. 1, a môže sa tiež chápať, že sa vzťahuje len na výkon a nie na organizáciu spravodlivosti.

Súdu najmä zistil, že interpretácia, ktorú vláda napádala, nevedie ani k zámene článku 6 ods. 1 s článkom 5 ods. 4 a článkom 13, ani k zisteniu, že posledné dva spomenuté články sú zbytočné. Článok 13 hovorí o účinnej ochrane pred „národným orgánom“ („*instance nationale*“), ktorý nemusí byť „tribunál“ alebo „súd“ v zmysle znenia článku 6 ods. 1 a článku 5 ods. 4). Ďalej, že účinná ochrana sa zaoberá porušením práva garantovaného Dohovorom, zatiaľ čo článok 6 ods.1 a článok 5 ods. 4 sa týkajú práv súvisiacich v prvom prípade s trvaním alebo rozsahom občianskych práv a v druhom prípade zákonnosti zatknutia alebo uväznenia.

A navyše, tri ustanovenia nemajú pôsobnosť v rovnakej oblasti. Koncepcia „občianskych práv a záväzkov“ (článok 6 ods. 1) nie je zhodná s „právami a slobodami priznanými týmto Dohovorom“ (článok 13), aj keď sa niekde môžu prekryvať. Tak ako v „práve na slobodu“ (článok 5), sa rozhodne dá diskutovať o jeho „občianskom“ charaktere (rozsudok vo veci Neumeister z 27. júna 1968, Séria A, č. 8, str. 43, ods. 23; rozsudok vo veci Matznetter z 10. novembra 1969, Séria A, č. 10, str. 35, ods. 13; rozsudok vo veci De Wilde, Ooms and Versyp z 18. júna 1971, Séria A, č. 12, str. 44, ods. 86). Okrem toho požiadavky článku 5 ods. 4 sú v istom zmysle prísnejšie než tie v článku 6 ods. 1, najmä časti týkajúcej sa „času“.

34. Ako hovorí článok 31 ods. 2 Viedenského dohovoru, preambula k zmluve tvorí jej integrálnu súčasť. Ďalej sa hovorí, že preambula je všeobecne veľmi užitočná, pretože určuje predmet a cieľ rozoberaného dokumentu.

V tomto prípade je najvýznamnejšou časťou preambuly k Európskemu dohovoru je vyhlásenie signatárskymi vládami, že sú „rozhodnuté, ako vlády európskych štátov, ktoré sú rovnakého zmýšľania a majú spoločné dedičstvo politických tradícií, ideálov, slobody a právneho štátu, rozhodnuté podniknúť prvé kroky ku kolektívnemu zaručeniu niektorých práv vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii“ z 10. decembra 1948.

Podľa názoru vlády táto úvodná časť Dohovoru demonštruje „selektívny spôsob“ prijatý navrhovateľmi: že Dohovor sa nesnaží chrániť ľudské práva vo všeobecnosti, ale iba „niektoré práva vyhlásené vo Všeobecnej deklarácii“. Články 1 a 19 podľa ich vyjadrení smerujú k rovnakému záveru.

Komisia pripisuje veľký význam výrazu „vláda práva“ (rule of law), ktorý podľa nich objasňuje článok 6 ods. 1.

„Selektívny“ charakter Dohovoru neprichádza do úvahy. Môže sa tiež pripustiť, tak ako sa vyjadrila vláda, že preambula nezahŕňa právny štát v ustanovení o predmete a ciele Dohovoru, ale odkazuje naň ako na jednu z čŕt spoločného duchovného dedičstva členských štátov Rady Európy. Súd, rovnako ako Komisia však zastáva názor, podľa ktorého by bolo chybou vidieť v tomto odkaze len „viac či menej rečnícku zmienku“, zbavenú dôležitosti pri interpretácii Dohovoru. Jedným z dôvodov, prečo sa signatárske vlády rozhodli „podniknúť prvé kroky ku kolektívnemu zaručeniu niektorých práv vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii“, bola ich hlboká viera v právny štát. Je preto prirodzené, a tiež v súlade s princípom dobromyseľnosti (článok 31 ods. 1 Viedenského dohovoru) mať na pamäti túto široko proklamovanú zásadu pri výklade požiadaviek článku 6 ods. 1 podľa ich kontextu a vo svetle predmetu a účelu Dohovoru.

Je to v podstate tak, pretože Štatút Rady Európy, organizácie, ktorej členom je každézmluvný štát Dohovoru (článok 66 Dohovoru), odkazuje na dvoch miestach na princíp vlády práva: po prvé v preambule, kde signatárske vlády potvrdili oddanosť princípu vlády práva, a druhýkrát v článku 3, ktorý znie takto „každý člen Rady Európy uznáva princíp vlády práva...”

V občianskych veciach si sotva možno predstaviť vládu práva bez možnosti mať prístup na súd.

35. Článok 31 ods. 3 písmeno c) Viedenského dohovoru hovorí, že spolu s celkovou súvislosťou bude sa brať zreteľ na „všetky platné pravidlá medzinárodného práva, ktoré sú aplikovateľné vo vzťahoch medzi stranami“. Medzi týmito pravidlami sú všeobecné princípy práva a najmä „všeobecné princípy práva uznávané civilizovanými národmi“ (článok 38 ods. 1 písmeno c) Štatútu Medzinárodného súdneho dvora). Mimochodom, Právny výbor Poradného zhromaždenia Rady Európy v auguste 1950 predpovedal, že „Komisia a Súd musia nevyhnutne uplatňovať tieto princípy“ pri výkone svojich povinností, a preto považoval za „zbytočné“ vkladať do Dohovoru na tento účel výslovné ustanovenie (Dokumenty Poradného zhromaždenia, pracovné dokumenty zo zasadania v roku 1950, Zväzok III, č. 93, str. 982, ods. 5).

Pravidlo, podľa ktorého musí byť možné, aby bol občianskoprávny nárok predložený sudcovi, je jedno zo všeobecne „uznávaných“ základných princípov práva; to isté platí aj pre princíp medzinárodného práva, ktorý zakazuje odoprenie spravodlivosti. Článok 6 ods. 1 sa musí chápať vo svetle týchto princípov.

Keby sa článok 6 ods. 1 výlučne týkal len priebehu už začatého konania pred súdom, zmluvný štát by mohol bez toho, aby ho porušil, zrušiť svoje súdne orgány alebo im odňať právomoc rozhodovať niektoré kategórie sporov občianskej povahy a zveriť ich orgánom závislým od výkonnej moci. Takáto možnosť nevyhnutne spojená s rizikom svojvôle by mohla viesť k vážnym dôsledkom, ktoré sú v rozpore s uvedenými princípmi, ktoré Súd nemôže prehliadnuť (rozsudok vo veci Lawless z 1. júla 1961, Séria A, č. 3, str. 52 a rozsudok vo veci Delcourt zo 17. januára 1970, Séria A, č. 11, str. 14 – 15).

Podľa názoru Súdu by bolo nepochopiteľné, prečo by článok 6 ods. 1 podrobne upravoval procesné záruky priznané účastníkom už prebiehajúceho súdneho konania a nechránil by najprv to, čo jedine umožňuje mať prospech z týchto záruk, a to je prístup na súd. Spravodlivosť, verejnosť a rýchlosť súdneho procesu nemajú význam, ak sa proces nekoná.

36. Z posúdenia všetkých spomenutých vysvetlení vyplýva, že právo na prístup na súd predstavuje prvok, ktorý je vlastný právu uvedenému v článku 6 ods. 1. Toto nie je extenzívny výklad ukladajúci zmluvným štátom nový záväzok: zakladá sa na požiadavkách prvej vety článku 6 ods. 1, ak sa tieto požiadavky čítajú vo vzájomnej súvislosti a s prihliadnutím na predmet a účel Dohovoru, na normatívne zmluvy (pozri rozsudok vo veci Wemhoff z 27. júna 1968, Séria A, č. 7, str. 23, ods. 8) a na všeobecné princípy práva.

Súd teda dospel k názoru, aj bez potreby siahnuť po „doplňajúcom spôsobe interpretácie“, ako sa uvažuje v článku 32 Viedenského dohovoru, že článok 6 ods. 1 zaručuje každému právo, aby bol každý nárok, ktorý sa týka občianskych práv a záväzkov predložený súdu alebo tribunálu. Takto interpretovaný článok zahŕňa „právo na súd“, v ktorom právo na prístup na súd, to znamená právo začať konanie na súde v občianskoprávných veciach, je iba jedným z jeho aspektov. K nemu pristupujú záruky ustanovené článkom 6 ods. 1, pokiaľ ide o organizáciu a zloženie

súdu, ako aj o vedenie procesu. To všetko dohromady tvorí právo na spravodlivé prejednanie veci. Súd v našom prípade nepotreboval zistiť, či a do akej miery si článok 6 ods. 1 ďalej vyžaduje rozhodnutie v samej podstate sporu (anglicky „determination“, francúzsky „décidera“).

B. K „implicitným obmedzeniam“

37. Pretože prekážka na prístup na súd spomenutá v odseku 26 ovplyvnila právo zaručené článkom 6 ods. 1, zostáva ešte určiť, či to napriek tomu bolo ospravedlniteľné vzhľadom na nejaké zákonné obmedzenia užívania alebo výkonu tohto práva.

38. Podľa Súdu, akceptujúc názor Komisie a tiež vyjadrenia vlády, právo na prístup na súd nie je absolútne. Pretože toto je právo, ktoré priznáva tento Dohovor (pozri články 13, 14, 17 a 25) bez toho, aby, v užšom zmysle slova, definoval, že existuje priestor na jeho obmedzenia povolené pri implikácii okrem hraníc, ktoré sú dané obsahom definície akéhokoľvek práva.

Prvá veta článku 2 protokolu z 20. marca 1952, ktorá stanovuje, že „nikomu sa nesmie odoprieť právo na vzdelanie“, vyvoláva porovnateľný problém. Vo svojom rozsudku z 23. júla 1968 v prípade týkajúcom sa určitých aspektov práva na používanie jazykov pri vzdelávaní v Belgicku, Súd rozhodol, že:

„Právo na vzdelanie...v samotnej podstate si vyžaduje reguláciu štátom, reguláciu, ktorá sa môže odlišovať v čase a v mieste podľa potreby a prostriedkov spoločnosti a jednotlivcov. Nie je potrebné hovoriť o tom, že takáto regulácia nemôže nikdy poškodiť podstatu práva na vzdelanie a tiež nesmie byť v rozpore s inými právami zakotvenými v Dohovore“ (Séria A, č. 6, str. 32, ods. 5).

Tieto úvahy sú v zásade platné pri posudzovaní práva, ktoré na rozdiel od práva na vzdelanie, nie je výslovne spomínané.

39. Vláda a Komisia uvádzajú príklady regulácií, najmä obmedzení, ktoré existujú v právnych poriadkoch štátov v otázke prístupu na súd, napríklad regulácie týkajúce sa maloletých a duševne chorých osôb. Hoci zriedkavejšie a iného druhu, je obmedzovanie, na ktoré sa sťažoval Golder. Predstavuje ďalší príklad takéhoto obmedzenia.

Vypracovať všeobecnú teóriu obmedzení prípustných v prípade osôb, ktoré sa nachádzajú vo výkone trestu, a dokonca ani stanoviť *in abstracto* zlučiteľnosť článku 33 ods. 2, článku 34 ods. 8 a článku 37 ods. 2 väzenského poriadku 1964 s Dohovorom, neprináleží Súdu. Pridržiavajúc sa prípadu, ktorý ma pôvod v žiadosti podanej jednotlivcom, Súdu prináleží len rozhodnúť, či použitie týchto článkov bolo alebo nebolo v tomto prípade porušením Dohovoru na ujmu Goldera (rozsudok vo veci De Becker z 27. marca 1962, Séria A, č. 4, str. 26).

40. V tejto súvislosti Súd obmedzil svoj komentár takto:

Golder sa požiadaním ministerstva vnútra o povolenie poradiť sa s advokátom ohľadom podania žaloby proti Lairdovi pre ohováranie usiloval o očistenie sa z obvinenia, ktoré vzniesol tento väzenský dozorca 25. októbra 1969 a ktoré malo preňho nepríjemné následky, z ktorých niektoré trvali do 20. marca 1970 (pozri odseky 12, 15 a 16). Ďalej, zamýšľané súdne konanie by sa týkalo udalosti, ktorá bola spojená s väzenským životom, a ktorá sa stala v čase, keď bol sťažovateľ uväznený. A nakoniec toto konanie by bolo namierené proti zamestnancovi väznice, ktorý vzniesol obvinenie počas výkonu svojej služby a ktorý bol podriadený orgánom ministerstva vnútra.

Za týchto okolností mohol Golder oprávnené žiadať o poradu s advokátom so zámerom začať súdne konanie. Samotnému ministerstvu vnútra neprináležalo odhadnúť vyhliadky zamýšľanej žaloby; rozhodnúť o každom nároku, ktorý možno predniesť prináleží nezávislému a nestrannému súdu. Tým, že ministerstvo vnútra odmietlo udeliť požadované povolenie, nerešpektovalo pri pánovi Golderovi, právo predstúpiť pred súd, ktoré je zaručené v článku 6 ods. 1.

II. ÚDAJNÉ PORUŠENIE ČLÁNKU 8

41. Podľa názoru väčšiny Komisie (odsek 123 správy) „rovnaké skutočnosti, ktoré predstavovali porušenie článku 6 ods. 1, predstavujú aj porušenie článku 8“. Vláda nesúhlasí s týmto názorom.

42. Článok 8 Dohovoru znie takto:

„1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlika a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, prechádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, alebo ochrany práv a slobôd iných.“

43. Odmietnutie žiadosti ministerstvom vnútra z 20. marca 1970 malo priamy a bezprostredný dosah v tom, že sa Golderovi zabránilo skontaktovať sa akýmkoľvek spôsobom s advokátom, vrátane bežného spôsobu nadviazania kontaktu, korešpondencie. Hoci tu iste nešlo o pozastavenie alebo cenzurovanie odkazu, napríklad listu, ktorý by Golder napísal advokátovi, alebo obrátene, a ktorý by bol časťou korešpondencie v zmysle článku 8 ods. 1, bolo by však zlé z toho vyvodzovať, tak ako to robí vláda, že tento text článku sa nedá aplikovať. Zabrániť niekomu dokonca už len začať písať predstavuje najrozsiahlejšiu formu „zasahovania“ (článok 8 ods.2) do výkonu „práva na rešpektovanie korešpondencie“; je nepredstaviteľné, že by to malo spadať mimo rozsahu článku 8, zatiaľ čo kontrola doň nepochybne spadá. V každom prípade, ak by sa Golder pokúsil napísať advokátovi, nehladiac na rozhodnutie ministerstva vnútra, alebo napísať bez požiadania o vyžadované povolenie, táto korešpondencia by bola pozastavená a

Golder by sa mohol dovolávať článku 8; mohlo by sa dospieť k paradoxnému a asi ťažko spravodlivému záveru, že ak by sa problém zvážil v súlade s požiadavkami väzenského poriadku 1964, Golder by stratil výhody poskytované článkom 8.

Súdu preto prináleží zistiť, či odmietnutie sťažovateľovej žiadosti bolo porušením článku 8.

44. Podľa vyjadrenia vlády právo na rešpektovanie korešpondencie je predmetom, nehľadiac na zasahovanie zahrnuté v článku 8 ods. 2, implicitného obmedzenia vyplývajúceho z požiadaviek *inter alia*, článku 5 ods. 1 písmeno a): rozsudok odňatia slobody po usvedčení príslušným súdom nevyhnutne spôsobuje následky ovplyvňujúce použitie iných článkov Dohovoru vrátane článku 8.

Toto vyjadrenie, ako zdôraznila Komisia nie je v súlade so spôsobom, ktorý Súd použil pri riešení otázky týkajúcej sa článku 8 v prípade „tuláctva“ (rozsudok vo veci De Wilde, Ooms and Versyp z 18. júna 1971, Séria A, č. 12, str. 45 – 46, ods. 93). Ako aj, a hlavne, toto vyjadrenie je v rozpore s uvedeným obsahom článku 8. Reštriktívna formulácia použitá v odseku 2 („Nemôže zasahovať ... okrem prípadov, keď ...“) neponecháva žiaden priestor na koncepciu implicitných obmedzení. V tomto ohľade právny charakter práva na rešpektovanie korešpondencie, ktoré je definované článkom 8 pomerne veľmi presne, poskytuje jasný rozdiel od práva na súd (pozri odsek 38).

45. Vláda sa inak vyjadrila, že predmetné zasahovanie spĺňa explicitné podmienky, ktoré ustanovuje článok 8 ods. 2. Je nepochybné, že zasahovanie bolo „v súlade so zákonom“ a to s článkom 33 ods. 2 a článkom 34 ods. 8 väzenského poriadku 1964 (pozri odsek 17).

Súd ďalej pripúšťa, že „nevyhnutnosť“ pri zasahovaní do výkonu práva na rešpektovanie korešpondencie odsúdených väzňov sa musí zvážiť so zreteľom na bežné a primerané požiadavky uväznenia. Napríklad „predchádzanie nepokojom a zločinnosti“ môže ospravedlniť zasahovania v širšom rozsahu v prípade väzňa ako v prípade človeka na slobode. V tomto rozsahu, ale iba v tomto, zákonné odňatie slobody v zmysle článku 5 ovplyvní aplikáciu článku 8.

Vo svojom už citovanom rozsudku z 18. júna 1971, Súd rozhodol, že „dokonca v prípadoch, keď boli osoby držané pre tuláctvo“ (článok 5 ods. 1 písmeno e)) – a nie uväznené po usvedčení súdom – je z hľadiska kompetentných národných orgánov „dostačujúci dôvod domnievať sa, že treba uložiť obmedzenia z dôvodu predchádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky, alebo ochrany práv a slobôd iných“. Aj keď v týchto osobitých prípadoch nešlo o problém zabrániť sťažovateľom v korešpondencii; išlo len o prípady kontroly, ktoré sa v žiadnom prípade netýkali radu prípadov, vrátane špeciálne korešpondencie medzi držanými tulákmi a ich advokátmi (Séria A, č. 12, str. 26, ods 39 a str. 45, ods. 93).

Vláda uprednostnila predchádzanie nepokojom a zločinnosti a, do určitého rozsahu, verejnú bezpečnosť a ochranu práv a slobôd iných, aby ukázala, prečo zasahovanie, na ktoré si Golder sťažoval, bolo „nevyhnutné“. Aj keď treba brať ohľad na právo hodnotenia, ktoré majú zmluvné štáty, Súd nemôže rozpoznať, ako na základe týchto úvah, tak ako sa chápu „v demokratickej spoločnosti“, možno zaviazat

ministerstvo vnútra, aby zamedzilo Golderovi korešpondenciu s advokátom, týkajúcu sa podania žaloby proti Lairdovi pre ohováranie. Súd znovu zdôrazňuje, že Golder sa usiloval očistiť sa z obvinenia, ktoré voči nemu vzniesol väzenský dozorca pri výkone svojich povinností a v súvislosti s udalosťou vo väzení. Za týchto okolností si Golder mohol oprávnenne želať napísať advokátovi. Ministerstvu vnútra neprislúchalo hodnotiť – o nič väčšmi ako dnes Súdu – vyhliadky zamýšľanej žaloby; advokát mal oznámiť sťažovateľovi, aké má práva, a súd rozhodnúť o žalobe, ktorá mohla byť vznesená.

Rozhodnutie ministerstva vnútra dokazuje, že je prinajmenšom „nevyhnutné v demokratickej spoločnosti“, aby sťažovateľova korešpondencia s advokátom bola prípravným krokom k začatiu občianskoprávneho konania, a tým k výkonu práva, ktoré je obsiahnuté v inom článku Dohovoru, a to v článku 6.

Súd preto dospel k záveru, že bol porušený článok 8.

III. APLIKÁCIA ČLÁNKU 50 DOVOHORU

46. Článok 50 Dohovoru hovorí, že ak Súd zistí, tak ako v súčasnom prípade, „že rozhodnutie ... prijaté“ nejakým orgánom zmluvnej strany „je úplne alebo čiastočne v rozpore so záväzkami vyplývajúcimi z ... Dohovoru, a ak vnútroštátne právo tejto strany umožňuje len čiastočné odstránenie dôsledkov takého rozhodnutia“, Súd, ak je to nevyhnutné, „prizná ... poškodenej strane spravodlivé zadosťučinenie“.

Rokovací poriadok Súdu hovorí, že ak Súd „zistí porušenie Dohovoru, mal by v tom istom rozsudku vydať aj uznesenie o aplikácii článku 50 Dohovoru, ak tento problém opäť vyvolalo Pravidlo 47 a ak je spôsobilý, aby sa v ňom vydalo uznesenie; ak problém ešte na to spôsobilý“, Súd „by ho mal úplne alebo čiastočne odročiť a rozhodnúť v ďalšom konaní“ (pravidlo 50 ods. 3, prvá veta interpretovaná spolu s pravidlom 48 ods. 3).

Na pojednávanie 11. októbra 1974 popoludní Súd pozval zástupcov opäť v zmysle pravidla 47, aby v tomto prípade prezentovali svoje postrehy k problému aplikácie článku 50. Tieto postrehy boli predložené na pojednávaní nasledujúci deň.

V odpovedi na otázku predsedu Súdu položenú hneď po prednesení záverečného vyjadrenia Komisie, hlavný zástupca potvrdil, že Komisia nepredložila a ani si nič neponechala na predloženie, kde by požiadala o spravodlivé zadosťučinenie pre sťažovateľa.

Súd si preto myslí, že uvedený problém, ktorý náležite predniesol Súd, je pripravený na rozhodnutie a mal by sa rozhodnúť bez ďalšieho odkladu. Súd si myslí, že za daných okolností prípadu nie je nevyhnutné poskytnúť sťažovateľovi iné spravodlivé zadosťučinenie okrem toho, ktoré vyplýva zo zistenia, že boli porušené jeho práva.

Z TÝCHTO DÔVODOV SÚD

1. Rozhodol deviatimi hlasmi k trom, že bol porušený článok 6 ods. 1;

2. Rozhodol jednohlasne, že bol porušený článok 8;
3. Rozhodol jednohlasne, že predchádzajúce zistenia znamenajú samy osebe adekvátne spravodlivé zadostučinenie v zmysle článku 50.

Vyhotovené vo francúzskom a v anglickom jazyku, pričom francúzsky text je pôvodný, v Budove ľudských práv, Štrasbourg, dvadsiateho prvého februára tisícdeväťstosedemdesiatpäť.

Giorgio BALLADORE PALLIERI
predseda

Marc-André EISSEN
registrátor

Sudcovia Verdross, Zekia a sir Gerald Fitzmaurice pripojili svoje osobitné názory k predloženému rozsudku v súlade s článkom 51 ods. 2 Dohovoru a pravidlom 50 ods. 2 Rokovacieho poriadku Súdu.

G. B. P.
M.- A. E.

OSOBITNÝ NÁZOR SUDCU VERDROSSA

Hlasoval som v prospech tých častí rozsudku, ktoré sa týkali porušenia článku 8 a aplikácie článku 50 Dohovoru, ale s veľkou ľútosťou nemôžem súhlasiť s väčšinou v ich interpretácii článku 6 ods. 1 z týchto dôvodov.

Dohovor robí jasný rozdiel medzi právami a slobodami, ktoré priznáva (článok 1), a tými, ktoré majú základ vo vnútroštátnom práve zmluvných štátov (článok 60). V poslednej časti v preambule sa zmluvné štáty rozhodli urobiť kroky ku kolektívnemu zaručeniu "niektorých práv vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii" (certain of the Rights stated in the Universal Declaration; certains des droits énoncés dans la Déclaration Universelle), a podľa článku 1 kategória zaručovaných práv obsahuje len "práva a slobody uvedené v Hlave I" Dohovoru. Zdá sa, že slová "vyhlásené" a "uvedené" sú synonymá. Keď "uviesť" znamená presne vyhlásiť, potom podľa môjho názoru z článku 1 vyplýva, že medzi týmito právami a slobodami môžu byť vymenované len tie, ktoré Dohovor výslovne vyhlasuje, alebo tie, ktoré sú zahrnuté v niektorom z nich. Ale v žiadnom z týchto prípadov sa nenašlo spomínané "právo na prístup na súd".

Je pravda, že väčšina Súdu vo veľkej miere hľadá toto právo v záchytných bodoch objavených v článku 6 ods. 1 a v iných častiach Dohovoru.

Podľa mňa takáto interpretácia funguje v opačnom zmysle, že ustanovenia Dohovoru súvisiace s právami a slobodami garantovanými týmto dokumentom

stanovujú tiež hranice jurisdikcie Súdu. Toto je zvláštna právomoc, na základe ktorej súd rozhoduje spory, ktoré prináša vnútroštátny život zmluvných štátov. Normy, ktoré obmedzujú hranice tejto súdnej právomoci, sa musia preto interpretovať presne. Preto nepovažujem za prípustné rozširovať interpretáciami, ktoré závisia od záchytných bodov, rámec jasne formulovaných práv a slobôd. Úvahy o právnej istote robia tento záver záväzným: krajiny, ktoré sa podrobili dozoru Komisie a Súdu s ohľadom na "niektoré" práva a slobody "uvedené" (définis) v Dohovore, si musia byť isté, že tieto hranice sa presne dodržia.

Uvedený záver nevyvracia argument, ktorý je sám osebe platný a podľa ktorého právo na spravodlivé prejednanie vecí pred nezávislým a nestranným súdom, zaručené článkom 6 ods. 1, predpokladá existenciu práva na prístup na súd. Zdá sa, že Dohovor sa v skutočnosti vykladá podľa myšlienky, že také právo, okrem niektorých výnimiek, bolo dlhý čas súčasťou národného právneho poriadku civilizovaných štátov, fakticky nepotrebuje byť zaručené ďalšími postupmi, ktoré zaviedol Dohovor. Nemôže tu byť žiadny iný dôvod, prečo sa v Dohovore oficiálne nepíše o tomto práve. Podľa môjho názoru musí byť preto vyjadrený rozdiel medzi právnymi inštitútmi, ktorých existenciu predpokladá Dohovor, a právami zaručenými Dohovorom. Práve tak ako Dohovor predpokladá existenciu súdov, legislatívnych a administratívnych orgánov, tak isto v zásade predpokladá existenciu práva na prístup na súd v občianskych veciach; bez takéhoto práva by žiaden občiansky súd nemohol začať činnosť.

Moje myšlienky nevyvracia ani tvrdenie, že ak právo na prístup má svoje základy len v národnom právnom poriadku, členské štáty Rady Európy mohli zrušením práva zredukovať na nulu všetky časti Dohovoru týkajúce sa súdnej ochrany občianskych vecí. Pretože ak sa tieto krajiny naozaj rozhodnú zrušiť jeden zo základov ľudských práv, dopustili by sa činu v rozpore so svojou vlastnou vôľou vytvoriť systém založený na "spoločnom poňatí a dodržiavaní ľudských práv, od ktorého závisia" (štvrtá veta v preambule).

OSOBITNÝ NÁZOR SUDCU ZEKIU

S vážnosťou prijímam úvodnú časť rozsudku týkajúcu sa konania a faktov, ako aj záverečnú časť týkajúcu sa aplikácie článku 50 Dohovoru na tento prípad. Takisto súhlasím s dosiahnutým záverom týkajúcim sa porušenia článku 8 Dohovoru s určitým rozdielom v argumentácii.

Nemôžem však súhlasiť so svojimi vynikajúcimi kolegami, pokiaľ ide o spôsob, akým interpretovali článok 6 ods. 1 Dohovoru, a s ich záverom, že právo na prístup na súd sa dá vyčítať z článku 6 ods. 1 a že toto právo sa považuje za zahrnuté v tomto článku. Výsledkom ich interpretácie je, že Spojené kráľovstvo sa dopustilo porušenia článku 6 ods. 1 Dohovoru tým, že nedovolilo väzňovi Golderovi vykonať jeho právo na prístup na súd.

V stručnosti pristúpim k poskytnutiu hlavných dôvodov, prečo nesúhlasím s touto časťou rozsudku.

Niet pochyb o tom, že odpoveď na otázku, či právo na prístup na súd je zaručené článkom 6 ods. 1, závisí od interpretácie spomínaného článku. V tomto ohľade, pri plnení našich povinností, nám nesmierne pomáhali zástupcovia oboch strán.

Objavil sa tu praktický konsenzus v názore, že v článkoch 31, 32 a 33 Viedenského dohovoru o zmluvnom práve, hoci bez spätného účinku, sú obsiahnuté smerodajné zásady na interpretáciu zmluvy. Zostáva použiť interpretačné pravidlá formulované v spomínanom dohovore na článok 6 ods. 1 Európskeho dohovoru.

Článok 31 ods. 1 Viedenského dohovoru znie: “Zmluva sa musí vykladať dobromyseľne, v súlade s obvyklým významom, ktorý sa dáva výrazom v zmluve v ich celkovej súvislosti, a takisto s prihliadnutím na predmet a účel zmluvy.” Žiadne otázky sa netýkajú dobromyseľnosti, preto na zváženie zostáva a) text, b) celková súvislosť, c) predmet a účel. Posledné dve časti sa môžu prekryvať.

A. Text

Článok 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ľudských právach znie:

“Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu. Rozsudok musí byť vyhlásený verejne, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené buď po dobu celého, alebo časti procesu v záujme mravnosti, verejného poriadku alebo národnej bezpečnosti v demokratickej spoločnosti, alebo keď to vyžadujú záujmy maloletých, alebo ochrana súkromného života účastníkov, alebo v rozsahu považovanom súdom za úplne nevyhnutný, pokiaľ by, vzhľadom na osobité okolnosti, verejnosť konania mohla byť na ujmu záujmom spravodlivosti.”

Spomínaný článok, chápaný vo svojom jednoduchom a všeobecnom význame, sa týka trestných obvinení proti jednotlivcovi a občianskych práv a záväzkov jednotlivca, keď o týchto právach a záväzkoch ešte súd nerozhodol. Samotný fakt, že slová, ktoré nasledujú v anglickom texte hneď po úvodných slovách odseku, to znamená hneď po časti "In the determination of his civil rights and obligations or of any criminal charge against him"(... ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.), sa výhradne týkajú chodu konania, napr., verejného prejednávania v primeranej lehote pred nestranným súdom, verejného vyhlásenia rozsudku, ako aj, že námietky a / alebo obmedzenia, stanovené podrobne v rovnakom odseku sa opäť výhradne týkajú propagácie súdneho konania a ničoho iného, jasne dokazujú, že článok 6 ods. 1 sa týka len súdneho konania už začatého pred súdom, a nie práva na prístup na súd. Inými slovami, článok 6 ods. 1 sa týka len udalostí a vlastností prebiehajúceho a spravodlivého procesu.

Odvolávka bola spravená k francúzskej verzii článku 6 ods. 1 a najmä k slovám "*contestations sur ses droits*" v tomto článku. Tvrdí sa v nej, že citované slová majú širší význam ako im zodpovedajúce slová v anglickom texte. Slová vo francúzskom texte obsahujú, čo je sporné, tvrdenia, ktoré sa netýkajú štádia procesu.

Anglický a francúzsky text je autentický. Ak slová použité v jednom texte pripúšťajú len užší význam, potom sú obidva texty porovnateľné tak, že sa im pripisuje ten užší význam. Dokonca ak uplatníme článok 33 Viedenského dohovoru, aby sme zistili, ktorý z dvoch textov je dominantný, musíme nahliadnuť do predchádzajúcich článkov 31 a 32 rovnakého dohovoru. Potom, čo som tak urobil, som nenašiel dostačujúci dôvod meniť práve vyslovený názor. To je všetko z interpretácie textu, ktorý bez pochyb stanovuje "primárny zdroj svojej vlastnej interpretácie".

B. Celková súvislosť

Teraz prejdem k hľadisku celkových súvislostí článku 6 ods. 1. Ako som už spomenul, prešetrenie týchto hľadísk má tendenciu prekrývať sa s myšlienkami týkajúcimi sa predmetu a účelu zmluvy. Niet však pochyb o tom, že interpretácia je jednotná kombinačná operácia, ktorá berie do úvahy všetky podstatné fakty ako celok.

Článok 6 ods. 1 sa nachádza v hlave I Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a táto časť sa skladá z článkov 2 až 18, ktoré definujú práva a slobody udelené občanom v rámci jurisdikcie zmluvných krajín. Článok 1 požaduje od zmluvných strán priznať "každému, kto podlieha ich jurisdikcii, práva a slobody uvedené v Hlave I tohto Dohovoru". Záväzky prevzaté zmluvnými stranami v tomto Dohovore sa týkajú definovaných práv a slobôd. Zdá sa takmer nemožné, ak niekto tvrdí, že článok 6 ods. 1 definuje právo na prístup na súd.

Štúdium hlavy I prezrádza, že článok 5 ods. 4 a 5 sa týka procesov pred súdom, ktoré rozhodujú o zákonitosti či nezákonnosti pozbavenia slobody a poskytujú obetiam nezákonného pozbavenia slobody vynútitelné právo na odškodnenie.

Články 9, 10 a 11 sa týkajú práv a slobôd pokiaľ ide o myslenie, prejav, náboženstvo, pokojné zhromažďovanie a združovanie atď. Dôležitý v týchto článkoch je fakt, že každý článok podrobne predpisuje zákazy a obmedzenia, ktoré sa týkajú týchto práv.

Článok 13 znie:

“Každý, koho práva a slobody priznané týmto Dohovorom boli porušené, musí mať účinné právne prostriedky nápravy pred národným orgánom, aj keď sa porušenia dopustili osoby pri plnení úradných povinností.”

Tento článok uvádza právo na prístup na súd so zreteľom na porušenie práv a slobôd priznaných týmto Dohovorom. Podľa môjho názoru súdy spadajú pod pojem “národné orgány” spomenutý v článku.

Článok 17 hovorí, *inter alia*, že žiadne obmedzenia vo väčšom rozsahu, než ustanovuje Dohovor, nie sú povolené k tu priznávaným právam a slobodám.

Závažnosť tohto článku je vo fakte, že ak by sa právo na prístup na súd dalo vyčítať z článku 6 ods.1, tak takéto právo na súd by muselo byť absolútne, pretože žiadne zákazy a obmedzenia so zreteľom na toto právo sa nespomínajú. Nikto nemôže seriózne tvrdiť, že Dohovor uvažuje o absolútnom a neobmedzenom práve na prístup na súd.

Je všeobecne známe a možno pripustiť, že právo na prístup na národný súd je uzákonené vo všetkých civilizovaných a demokratických spoločnostiach. Takéto právo a jeho vykonávanie zvyčajne upravuje ústava, zákony, zvyk a dopĺňajúce právne normy, ako sú nariadenia a súdne poriadky.

Článok 60 Dohovoru ponecháva nedotknuté také ľudské práva, aké určuje národná legislatíva. Právo na prístup na súd ako ľudské právo je nepochybne zahrnuté v ľudských právach týkajúcich sa článku 60. Toto do istej miery vyplňa medzeru pre tvrdenia, podľa ktorých nebola v Dohovore špecifická časť určená právu na prístup na súd.

Kompetenciu súdov, ako aj práva občanov oprávnených začať konania pred súdom, upravujú už uvedené zákony a pravidlá. Občan začne konanie podaním žaloby, žiadosti alebo sťažnosti v registri súdu prvého stupňa alebo na vyššom súde. Občan musí zaplatiť predpísané poplatky (ak nie je odkázaný na právnu pomoc) a urobiť opatrenia na vydanie návrhu obžaloby alebo iného oznámenia. Občania môžu byť vylúčení bezpodmienečne alebo podmienečne zo začatia konaní pre vek, duševný stav, úpadok, ľahkomyselnú a kverulantskú žalobu. Občan si musí spraviť rezervu na zaistenie nákladov atď.

Po začatí konania a predtým, ako sa prípad dostane na pojednávanie, je tu ešte množstvo sprostredkujúcich procesných krokov. Prednosta súdu alebo sudca pri neverejnom konaní, nie na verejných súdoch, je oprávnený v určitej oblasti prípadov konať rýchlo a s konečnou platnosťou o nárokoch žalobe, žiadosti alebo

sťažnosti. Tak je to napríklad v prípade, keď nárok tak, ako je potvrdený v žalobe alebo uvedený v obhajobe nenachádzajú žiadne príčiny na žalobu, alebo keď sa v prípade obžalovaného alebo odporcu neukázala jeho odpoveď alebo úroveň obhajoby ako platná obhajoba v súdnom procese.

Týmto odbočením sa len jednoducho zdôrazňuje, že ak by sa v Dohovore plánovalo právo na prístup na súd zakomponovať do článku 6 ods. 1, tak potom zodpovední za návrh Dohovoru by sa nepochybne pridržiavali svojej stálej praxe stanoviť po definovaní ľudského práva a slobody zákazy a obmedzenia týkajúce sa takéhoto práva alebo slobody.

Istotne, ak je právo na prístup, nezávisle od tých jasne definovaných v Dohovore, uznávané v každej jurisdikcii vysokých zmluvných strán, neobmedzené zákonmi a pravidlami danými národnou legislatívou, očakávalo by sa, že takéto právo bude jasne určovať Dohovor. Starostlivosť a námaha, s akou sa definovali ľudské práva a slobody v Dohovore a presne predpísané obmedzenia, silne naznačujú, že právo na prístup nie je jasne a ani pri nevyhnutnej implikácii alebo zámere zahrnuté v článku 6 ods. 1.

Takisto možno podotknúť, že ak tu nie je právo na prístup na súd, aký má význam vytvorenie početných ustanovení o chode konaní pred súdom?

Naozaj, ak by ustanovenia týkajúce sa práva na prístup v Dohovore úplne chýbali – hoci to nie je ten prípad – uznal by som, že pri nevyhnutnej implikácii a zámere sa takéto právo dá vyčítať ako súčasť Dohovoru, hoci nie nevyhnutne v diskutovanom článku. Konal by som tak za predpokladu, že zmluvné strany považovali existenciu takéhoto práva za samozrejmú.

C. Predmet a účel

Článok 6 ods. 1 by sa žiadnym spôsobom nemal podceňovať, keď sa interpretuje vo svojom bežnom význame, bez začlenenia práva na prístup na súd. Verejné pojednávanie v primeranej lehote pred neustranným súdom, s vynesením rozsudku na verejnom pojednávaní, – hoci to možno opísať ako procedurálne záležitosti – sú napriek tomu základom pri výkone spravodlivosti, a preto článok 6 ods. 1 má svoje raison d'être a zaslúži si ho v Charte ľudských práv aj bez toho, aby bolo doňho vložené právo na prístup na súd. Jeho rozsah pôsobnosti ostane stále široký.

V preambule Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd sa v záverečnom odseku vyhlasuje: "...rozhodnuté ako vlády európskych štátov, ktoré sú rovnakého zmysľania a majú spoločné dedičstvo politických tradícií, ideálov, slobody a právneho štátu, podniknúť prvé kroky ku kolektívnemu zaručeniu niektorých práv vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii." Myslím, že vláda Spojeného kráľovstva bola oprávnená upriamiť našu pozornosť na slová "podniknúť prvé kroky" a na slová "zaručenie niektorých práv" vyskytujúcich sa v tomto odseku.

Pokiaľ ide o odvolania sa na travaux préparatoires k Dohovoru, na Všeobecnú deklaráciu o ľudských právach, na Európsky dohovor o usídlení sa (ETS č. 19), na Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach a na iné medzinárodné dokumenty, uspokojím sa s veľmi krátkym komentárom. V travaux préparatoires k Dohovoru prvotný návrh jasne obsahoval slová "právo na prístup", ale tieto slová boli vypustené predtým, ako text získal konečnú podobu.

Článok 8 Všeobecnej deklarácie obsahuje právo na prístup na súd pri porušení základných práv zaručených ústavou alebo zákonom.

Článok 10 Všeobecnej deklarácie viac či menej korešponduje s hlavnou časťou článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru a nehovorí o práve na prístup na súd. Zdá sa, že hlavná časť článku 6 ods. 1 sa riadila modelom článku 10 Všeobecnej deklarácie. Tak ako aj článok 14 ods. 1 Medzinárodného paktu.

Článok 7 Európskeho dohovoru o usídlení sa výslovne uvádza "právo na prístup na príslušné súdne a administratívne orgány". To isté platí o článku 2 ods. 3 Medzinárodného Paktu.

Uvedené zmluvy podporujú názor, že keď sa právo na prístup na súd plánovalo zahrnúť do zmluvy, stalo sa tak výslovne.

Už som sa snažil dotknúť hlavných bodov interpretácie v určitom poradí. Keď sa všetky body spoja a takto v celistvosti sa posudzujú, tak podľa mňa takto kombinovaný výsledok dáva predloženému názoru väčšiu silu korektnosti.

K článku 8

Tým, že ministerstvo vnútra nedovolilo väzňovi Golderovi komunikovať s jeho advokátom ohľadom podania žaloby proti väzenskému dozorcovi pánu Lairdovi pre ohováranie, pripravilo pána Goldera o získanie nezávislej právnej rady.

Za daných okolností prípadu zisťujem, že Golderovi bolo odopreté právo na rešpektovanie jeho korešpondencie a takéto odopretie je porušením diskutovaného článku.

V žalobe pre ohováranie pán Laird mohol uspieť pre privilégium brániť sa na vlastnom území a pri dokázaní neprítomnosti zlého úmyslu. Ministerstvo vnútra alebo správca väznice si mohli odôvodnene myslieť, že Golder nemal žiadnu šancu v žalobe obstáť, ale v zásade sa prikláňam k názoru, že ak sa nezanedbá hľadisko bezpečnosti, väzňovi by sa malo dovoliť komunikovať a konzultovať s advokátom alebo s právnikom a získať tak nezávislú právnu radu.

SAMOSTATNÝ NÁZOR SUDCU SIRA GERALDA FITZMAURICA

ÚVOD

1. Pre dôvody uvedené v časti I tohto názoru, som sa – hoci s určitými pochybnosťami – zúčastnil na kladnom jednohlasnom hlasovaní Súdu v otázke týkajúcej sa článku 8 Európskeho dohovoru o ľudských právach. Do tejto miery preto musím súhlasiť, že Spojené kráľovstvo v tomto prípade porušilo Dohovor.

2. Na druhej strane nemôžem celkom súhlasiť so Súdom v tom, čo bolo hlavnou právnou otázkou v tomto konaní – a to aplikácia a interpretácia článku 6 ods. 1 Dohovoru – otázka údajného práva na prístup na súd. Problémom nie je to, či Dohovor musí poskytovať toto právo, ale či ho v skutočnosti poskytuje. Toto ovplyvňuje celú otázku, čo je zákonný spôsob interpretácie medzinárodnej zmluvy, zatiaľ čo sa obmedzuje pravý interpretačný proces a nezachádza do oblasti, ktorá smie susediť so súdnou legislatívou. Týmto sa zaoberám v časti II.

3 Nemusím stanovovať fakty tohto prípadu, keďže súhlasím s ich vyjadrením, ktoré je súčasťou rozsudku Súdu.

ČASŤ I. ČLÁNOK 8 DOHOVORU

4. Problém, ktorý vzniká v súvislosti článkom 8 Dohovoru, je, či Ministerstvo vnútra Spojeného kráľovstva tým, že zamietlo Golderovi (vtedy vo výkone trestu v parkhurstskej väznici) povolenie poradiť sa s advokátom, porušilo časť článku, ktorá znie takto:

“1. Každý má právo na rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydlia a korešpondencie.

2. Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, keď je to v súlade so zákonom a nevyhnutné v demokratickej spoločnosti v záujme národnej bezpečnosti, verejnej bezpečnosti, hospodárskeho blahobytu krajiny, prechádzania nepokojom a zločinnosti, ochrany zdravia alebo morálky alebo ochrany práv a slobôd iných.”

Pokiaľ ide o toto ustanovenie, vyskytli sa dve základné kategórie otázok – alebo pochybností. Je vôbec za daných okolností prípadu aplikovateľné? A po druhé, ak je v zásade aplikovateľné, spadá tento prípad pod nejaké obmedzenia alebo výnimky pravidla obsiahnutého v tomto článku?

A. Otázka aplikovateľnosti

5. Pochybnosti okolo aplikovateľnosti sa spájajú s významom pojmu “korešpondencia” a s názorom, čo predstavuje “zasahovanie” do “výkonu tohto

práva na rešpektovanie ... korešpondencie". Pojem "korešpondencia" v tomto kontexte označuje podľa svojej všeobecne uznávanej a skutočne univerzálnej definícieⁱ niečo užšie, ako je "komunikácia" – alebo presnejšie, je to jedna z niekoľkých možných foriem komunikácie. V skutočnosti to znamená písomný styk, ktorý zahŕňa telegramy alebo ďalekopisné odkazy, ale nezahŕňa komunikáciu osoby s osobou pomocou hovoreného slova, telefónu,ⁱⁱ znakov alebo signálov. Bolo by preto zlé porovnávať pojem "korešpondencia" s pojmom "komunikácia". Hoci sa nezdá, že by bolo problematické, aby Golder zatelefonoval advokátovi, takáto otázka sa nevyskytla. Čo sa však vyskytlo so zreteľom na list, je, že Golder nikdy nenapísal žiadnemu advokátovi. Neexistoval žiaden list, takže žiaden nebol pozastavený. Preto v tomto zmysle nešlo o žiadne zasahovanie do jeho korešpondencie, pretože tak ako medzi ním a jeho advokátom, s ktorým sa mal poradiť, neexistoval žiaden písomný styk, tak tomu bolo aj v prípade, keď sa snažil napísať svojmu zástupcovi v parlamente.ⁱⁱⁱ Ale dôvodom neexistencie písomného styku bol fakt, že pri zisťovaní, či by mu dovolili poradiť sa s advokátom "ohľadom podania občianskoprávnej žaloby pre ohováranie" – čo predpokladá (prinajmenšom zo začiatku) napísať mu^{iv} – bol informovaný, že mu to nedovolía, – čo znamenalo, že každý list by bol pozastavený – a tak žiaden ani nenapísal. Preto tu nešlo o žiaden doslovný ani skutočný zásah do jeho korešpondencie; podľa môjho názoru sa tu však vyskytlo to, čo v anglickej terminológii predstavuje "nepriame (constructive)" zastavenie alebo zasahovanie; domnievam sa, že by sa stanovilo neprimerané a formalistické obmedzenie idey zasahovania do korešpondencie, ak by nezahŕňalo prípad týkajúci sa korešpondencie, ktorá sa neuskutočnila len preto, že príslušný orgán s donucovacou silou rozhodol, že nebude povolená. Myslím, že každý musí odmietnuť aj rovnako obmedzujúci názor, že aj keď by bolo povolenie udelené, Golder by ho nemohol v praxi využiť, čo sa však netýka hlavného problému.

6. Veľmi dôležitým faktom je, že toto odmietnutie Golderovi neskôr nezabránilo podať žalobu, tak mu to poradili, – pretože mal na to čas aj po prepustení z väznice – to však nie je v otázke týkajúcej sa článku 8 dôležité. Je to však veľmi dôležité, pokiaľ ide o otázku údajného porušenia práva na prístup článku 6 ods. 1, čím sa budem zaoberať pri tej súvislosti.

7. Otázka podobná tým diskutovaným v odseku 5 sa týka toho, čím presne je "právo" týkajúce sa spojenia "Štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať", ktorý sa nachádza na začiatku druhého odseku článku. Samotné právo určené prvým odsekom je právo jednotlivcov na "rešpektovanie svojho súkromného a rodinného života, obydľia a korešpondencie". Bolo by ľahké ihneď uzavrieť spor výrokom, že korešpondencia sa "nerešpektuje" ak sa vôbec nemohla uskutočniť. Ale táto záležitosť nie je taká jednoduchá. Nepochybne by sa mohlo tvrdiť, že korešpondencia sa rešpektuje, pokiaľ neexistuje žiadne fyzické zasahovanie do čohokoľvek, čo je korešpondencia, ale tieto slová neslúžia ani na vyjadrenie, ani na poskytnutie žiadnej záruky, že tu bude nejaká korešpondencia; preto, napríklad, úplný zákaz korešpondencie by neznamenal zasahovanie do práva. Toto tvrdenie by získalo na váhe v súvislosti, v ktorej sa slovo "korešpondencia" vyskytuje, a to v súvislosti so "súkromným a rodinným životom", "obydlím a ... korešpondenciou", čo predpokladá návrh niečoho domáceho, a následne druh zasahovania, ktorý by sa mohol stať realitou, ak by niekoho súkromné listy doma alebo v hoteli, alebo u osoby boli prehľadávané a skutočné listy by boli zhabané alebo odstránené. Je táto

predstava týkajúca sa danej záležitosti ohraničená, pokiaľ ide o tento druh predmetu? Toto sa mi zdá príliš obmedzujúce. Toto právo, do ktorého verejné orgány nemajú zasahovať, je “právo na rešpektovanie” korešpondencie, a preto sa mi zdá, aspoň ako to vyplýva z interpretácie zákona, že korešpondencia sa nerešpektuje, kde s cieľom vyhnúť sa zhabaniu alebo jej prerušeniu, ku ktorému by inak došlo, ju verejné orgány *a priori* zakážu. Preto rozsudok Súdu obsahuje dôležitý bod, keď poukazuje na to, že by bolo neprípustné uvažovať, že by sa dal článok 8 použiť, ak by sa bol Golder listom skutočne poradil so svojím advokátom a tento list by bol pozastavený, ale je nepoužiteľný len preto, že mu povedali (v skutočnosti), že list pozastavia, ak ho napíše, a tak ho nenapísal.

B. OBMEDZENIA A VÝNIMKY

8. Nemôžem súhlasiť s názorom vyjadreným v rozsudku Súdu, že skladba článku 8 dokonca vylučuje možnosť akéhokoľvek nevysloveného, ale prirodzeného obmedzenia používania pravidla sformulovaného v prvom odseku a v prvých pätnástich slovách druhého odseku článku. Pretože “rešpektovanie” korešpondencie^{vi} – čo je to, čo (a tiež všetko, čo) článok 8 ods. 1 nariaďuje – nie je porovnateľné s pojmom úplnej slobody korešpondencie, čo by bolo jasné dokonca aj bez výnimiek uvedených v druhom odseku, podľa ktorých by sa prvý odsek mohol zákonne interpretovať tak, že udeľuje menej, ako je úplná sloboda vo všetkých prípadoch a za všetkých okolností. Podľa môjho názoru by sa to malo interpretovať so zreteľom na pochopenie, že stupeň požadovaného rešpektovania musí do istej miery závisieť od situácie vo všeobecnosti a od konkrétného jednotlivca. Preto, neodbočujúc nášho prípadu – kontrola korešpondencie zákonne zadržaného väzňa nie je nezlučiteľná s jej rešpektovaním, hoci aby bola kontrola účinná, musí byť v jej právomoci v konečnom dôsledku ju zamedziť, alebo povoliť ju len čiastočne. Toto treba v pravom význame slova chápať za “prirodzené” vpojme kontrola korešpondencie, ktorá by sa inak stala mŕtvym ustanovením vo všetkých významoch tohto výrazu. Kľúčovou otázkou prirodzene zostáva, či za konkrétnych okolností a v konkrétnom prípade bol stupeň vykonanej kontroly oprávnený, presnejšie, či bol zlučiteľný s chápaním “rešpektovania”, najmä keď obsahuje zákaz alebo skrytú hrozbu pozastavenia.

9. Toto bolo bezpochyby preto, že autori Dohovoru si uvedomili, že pravidlo zhrnuté v článku 8 podmienili množstvom špecifických výnimiek, aby sa mohlo chápať veľmi odborne, ak by sa vôbec dalo použiť; a hoci podľa môjho názoru toto nevyhnutne nevyčerpalo všetky možné obmedzenia pravidla – pre práve spomenuté dôvody – obmedzenia sú dostatočne rozsiahle a všeobecné, aby sa vzťahovali na väčšinu prípadov, ktoré môžu nastať. Návrh týchto výnimiek je neuspokojivý z jedného dôležitého hľadiska: spomína sa šesť kapitol alebo kategórií, ale zahrnuté sú v dvoch skupinách po troch, a čo nie je jasné, je to, či neexistujúca výnimka nevyhnutne spadá do jednej z troch kapitol v oboch skupinách alebo stačí, aby spadala do niektorej z troch kapitol v jednej alebo druhej skupine. Túto nejednoznačnosť, ktorá v anglickom texte článku očividne existuje (pozri odsek 4)^{vii}, našťastie nepotrebujem rozriešiť, pretože som presvedčený, posúdením na základe kategórií, že kontrola korešpondencie väzňa môže spadať pod kapitolu “verejná bezpečnosť” ako aj pod “predchádzanie nepokojom a zločinom”, preto sa môže prijať klasifikácia ako nezahrnutá kategória ktorejkoľvek z dvoch opísaných metód interpretácietohto ustanovenia.

10. Ale je tu aj ďalšia nejednoznačnosť alebo nejasnosť. To, čo druhý odsek vyžaduje, je nemožnosť “zasahovať [ohľadom korešpondencie] okrem prípadov, keď je to ... nevyhnutné ... v záujme [napr.] predchádzania nepokojom a zločinnosti”. Zdalo by sa, že z toho vyplýva prirodzený význam, že zasahovanie v niektorých jednotlivých prípadoch je oprávnené, zasahovanie však musí byť “nevyhnutné” v tomto prípade “v záujme predchádzania zločinnosti” atď. Na tomto základe, hoci istá kontrola môže byť v zásade potrebná na prevenciu atď. (napr. väzni by si mohli inak zorganizovať útek alebo naplánovať ďalšie zločiny), by sa žiadalo, aby konkrétne zasahovanie (tu implicitné pozastavenie) bolo oprávnené ako nevyhnutné v samotnom prípade “v záujme predchádzania ...” atď. Hoci sa v jednom bode zdalo, že je prípustné, že nevyhnutnosť sa musí týkať konkrétneho prípadu, v mene vlády Spojeného kráľovstva sa však propagoval trochu iný názor - na prvý pohľad vôbec nie nerozumný a celkom logický, ktorý znie, že za predpokladu, ak by obsiahnuté obmedzenie mohlo byť oprávnené v zmysle jednej z akceptovaných kategórií špecifikovaných v článku 8 ods. 2, použitie obmedzenia v konkrétnom prípade musí závisieť od voľnosti konania väzenských orgánov, alebo aspoň musia mať povolenie na istý rozsah hodnotenia, ak sa zdá, že konali zodpovedne a v dobromyseľne, a samozrejme, ak v našom prípade nikdy nebol žiaden iný návrh k ničomu inému. Ak by sa záležitosť posudzovala týmto spôsobom, tak ako bolo treba, súd nemusel overovať činnosť väzenských orgánov rozhodovať o spôsobe, akým sa použila voľnosť konania. Ďalšia a lapidárnejšia verzia toho istého tvrdenia by mohla hovoriť, že sa pokúša ospravedlniť sporné opatrenie skôr s poukázaním na jeho charakter, ako na to, čo bolo na jeho základe vykonané. Preto, pokiaľ obmedzenie patrí v zásade do triedy alebo kategórie výnimiek, na ktoré sa odvoláva, a tie boli uložené v súlade s princípom dobromyseľnosti, vyšetrovanie by sa malo zastaviť.

11. Ľutujem, že nemôžem prijať toto tvrdenie napriek tomu, že je značne presvedčivé. Zdá sa mi, že celá záležitosť sa zamerala na význam slova “zasahovanie” vo výraze “štátny orgán nemôže do výkonu tohto práva zasahovať okrem prípadov, kde je to ... nevyhnutné ... v záujme ... predchádzania nepokojom ... atď.” Za lepšiu považujem názor, ktorý sa zamýšľa nad samotným činom, ktorý je vykonaný tak, že sa uplatnilo obmedzenie, ako nad obmedzením alebo typom kontroly, z ktorej vyplýva. Je to akt – v tomto prípade odmietnutie povolenia – ktorý predstavuje zasahovanie skôr ako právomoc vykonávať ho na základe predpisu, ktoré sa teoreticky nikdy nemusí použiť. Inými slovami, nestačí ukázať, že vo všeobecnosti nejaká kontrola korešpondencie väzňov – a dokonca jej pozastavenie – je “nevyhnutné...v záujme ...verejnej bezpečnosti” alebo “predchádzania nepokojom alebo zločinnosti”. Ak by toto bolo všetko, hneď sa mohlo prijať, že v zásade takáto nevyhnutnosť existuje, so zreteľom na problémy pôvodu a jednotlivého použitia. Musí sa však preukázať, že jednotlivá činnosť zasahovania v tých oblastiach zahŕňala “nevyhnutnosť”.

12. Preto sa v našom prípade musí konkrétne skúmať odmietnutie, ktorým sa Golderovi neumožnilo poradiť sa s advokátom (so zreteľom, z už spomínaných dôvodov, na nepriame zasahovanie do jeho korešpondencie, alebo skôr na použitie ťažkopádnej rozvláčnosti článku 8 – a jeho “práva na rešpektovanie” jeho korešpondencie). Otázkou je, či toto odmietnutie bolo “nevyhnutné” z dôvodu verejnej bezpečnosti, predchádzania zločinnosti atď. V tomto smere tu podľa mňa môže byť len jedna odpoveď: nebolo. Vyslovením tohto názoru som neprehliadol

tvrdenie Spojeného kráľovstva v zmysle, že ak by Golder mal prístup k advokátovi, kvôli tomu, čo považovali (orgány) iba za nie celkom meritórny právny nárok, tak rovnaký nárok by sa nemohol podľa spravodlivosti odmietnuť ani iným väzňom, pretože pri používaní hocakého pravidla musí byť zhoda a musí sa dodržiavať správne definované a pochopené fungujúce pravidlo. Toto je bezpochyby pravda, ale ani tak to neodstránilo potrebu preukázať, že akékoľvek odmietnutie vôbec – ktoré samo vykonáva odmietnutie pre tieto jednotlivé dôvody – je oprávnené ako “nevyhnutné ... v záujme národnej bezpečnosti” alebo “predchádzania nepokojom” atď. To ma privádza k tomu, čo sa musí považovať za kľúčovú otázku: Komu presne prináleží rozhodnúť, tak ako som to vyjadril v rekapitulácii tvrdenia Spojeného kráľovstva, či požiadavka, ako je Golderova – v zmysle ktorej sa chcel poradiť s advokátom – bola “úplne nemeritórna”? Nie je to záležitosť skôr súdneho rozhodnutia ako výkonného rozhodnutia?

13. V skutočnosti Ministerstvo vnútra Spojeného kráľovstva nepoužilo túto konkrétnu formuláciu v odpovedi Golderovi, či vlastne nevyjadrilo žiaden názor týkajúci sa podstaty veci alebo jeho žiadosti: použitý jazyk bol veľmi nepresný a všeobecný^{viii}. Aj keď sa v prípade Spojeného kráľovstva všade argumentovalo na základe, ktorý zdôrazňoval, že dôvodom odmietnutia bola domnienka orgánov, že Golder nemal náležitý právny nárok na súdny proces a že nemohol uspieť v žalobe podanej pre ohováranie voči väzenskému dozorcovi, ktorý pôvodne žaloval jeho, ale ktorý následne žalobu stiahol. Preto sa treba domnievať, že odmietnutie Golderovej žiadosti bolo *de facto* založené na týchto dôvodoch a údajnej nevyhnutnosti odmietnutia v záujme národnej bezpečnosti, predchádzania nepokojom, atď. a že sa musí podľa toho hodnotiť.

14. Konkrétne v Golderovom prípade nemožno pochopiť, ako odmietnutie založené na týchto dôvodoch mohlo byť oprávnené ako nevyhnutné z nejakého dôvodu špecifikovaného v druhom odseku článku 8, aj keď by to bolo v súlade s normálnym väzenským uplatňovaním v praxi, čo nepochybne bolo, pretože potom by toto uplatňovanie ako také bolo nedostatkom. Aj keď sa na túto záležitosť pozerá z hľadiska Spojeného kráľovstva, tvrdenie, že toto uplatňovanie je oprávnené, pretože väzni sú, takpovediac, hádavi a hneď pripravení podávať ľahkomyselné, nepríjemné a neopodstatnené žaloby, tak predmetom ďalej zostáva, aj keď to môže byť nevyhovujúce pre väzenské orgány, že je ťažko pochopiť nejakú nevyhnutnosť v záujme národnej bezpečnosti alebo predchádzania nepokojom alebo zločinnosti, ktorá v tom môže byť zahrnutá. Ale aj keď by tu teoreticky nevyhnutnosť mohla byť, v Golderovom prípade nie je dostatočne stanovená.

15. Dôležitejší však je fakt, že pravý dôvod na odmietnutie v Golderovom prípade asi vôbec nie je “nevyhnutnosť”, ale charakter jeho žaloby; a tým sa dosiahlo pravdivé zdôraznenie sporu. Postup, akým je kontakt s advokátom ohľadom možného súdneho konania odmietnutý, pretože výkonná moc rozhodla, že väzeň nemá primeraný súdny dôvod na žalobu, nemôže byť posúdený ani ako “nevyhnutný” atď. (dokonca ani len nepredstiera byť), a nemôže byť oprávnený vôbec, pretože obsahuje prisvojenie si toho, čo je v podstate súdna funkcia. Tieto slová zatiaľ neznamenajú, že by vrhali pochybnosti na princíp dobromyselnosti v konaní orgánov v ich stanovisku ohľadom Golderovej žiadosti. Ale otázka tak neznie. Dôležité je, že ich konanie bolo odôvodnené tým, čo bolo v skutočnosti súdnym nálezom, nie však nálezom vydaným súdnymi orgánmi, ale výkonnými. Je to predsa presne jedna

z funkcií súdneho systému umožňovať prostredníctvom súdnej žaloby a po vypočutí argumentov, ak je to nevyhnutné, spôsoby konania, čo v našom prípade vykonali väzenské orgány, konajúc exekutívne a bez vypočutia argumentov – aspoň Golderových alebo jeho zástupcu. Všetky normálne súdne systémy – celkom určite vrátane anglického – majú postupy, podľa ktorých v počiatočných štádiách konaní môže byť prípad (použitím anglickej terminológie) “vyčiarknutý” ako ľahkomyseľný alebo kverulantský, alebo neodôvodnený na žalobu (dôvody takmer podobné pre “zneužitie práva na žiadosť”, alebo “jasne nepodložená” žiadosť v terminológii ľudských práv)^{ix}. Toto sa môže stať, ako je aj zvykom, dlho predtým, než sa prípad dostane ku konajúcemu sudcovi a na prejednanie; ale aj napriek tomu je to krok vykonaný súdnym orgánom, orgánom konajúcim súdne. Môže ísť o vedľajší alebo nižší orgán, ale súdny charakter orgánu aj konania je zachovaný.

16. Je ťažké pochopiť prečo – alebo prinajmenšom je ťažké pochopiť, prečo vo veci nevyhnutnosti v zmysle článku 8 odsek 2 sú väzni len preto, že majú tento status, pripravení o právo mať tieto predbežné námietky k svojej žiadosti (či už dobré alebo zlé) súdne posúdené, najmä ak sú to námietky obžalovaného v danej žalobe, a nie námietky tretej strany. Zasahuje tu aj ďalší podstatný prvok, ministerstvo vnútra nebolo nezainteresovaným v možnej Golderovej žalobe, aj keď nebolo priamou možnou stranou, tou bol ich vlastný väzenský úradník a práve správanie tohto úradníka by bolo predmetom sporu žaloby, ak by sa prejednávala. Opäť tu nie je, a ani nemôže byť náznak, že ministerstvo vnútra ovplyvnil fakt, že by to bolo po formálnej stránke v jeho záujme. Je to jednoducho zásada záležitosti, ktorá znamená: nemo in re sua iudex esse potest. Samozrejme, že logicky ani právne toto nemohlo spôsobiť per se anulovanie nejakej nevyhnutnosti, ktorá by skutočne existovala na základe jednej z výnimiek špecifikovanej v článku 8 ods. 2. Ak by taká nevyhnutnosť skutočne existovala, potom by zasahovanie nebolo v rozpore s článkom 8. Čo však význam nemo in re sua znamená, orgány zaväzuje na oprávnenie zasahovať odvolaním sa na jasné a presvedčivé vysvetlenia skutočnej nevyhnutnosti, a to v našom prípade chýbalo.

17. Na záver: Pretože som si istý, že bol porušený článok 8, hoci jasne nechtiac, rád by som dodal, že s ohľadom na neistú koncepciu článku 8, o čom, dúfam, som poskytol niekoľko dôkazov (a v tomto ohľade nejde o niečo ojedinelé v tomto Dohovore) nikoho nemôže prekvapiť, že sú si vlády neisté, čo sú ich povinnosti. Toto sa vzťahuje *a fortiori* na interpretáciu článku 6 ods. 1 Dohovoru, ku ktorej teraz prejdem.

ČASŤ II ČLÁNOK 6 ODS. 1

A. Hľadisko aplikovateľnosti

18. V tomto prípade hlavnou otázkou, ktorá tu vznikla a bola predmetom sporu, je, či Dohovor poskytuje v prospech súkromných a právnických osôb právo na prístup na súd v rôznych zmluvných štátoch. Existuje všeobecný súhlas a uznal to aj Súd v rozsudku (odsek 28), že jediné uznesenie, ktoré mohlo byť relevantné na tento účel – článok 6 ods. 1 – nevyjadruje, priamo ani s podmienkami, takéto právo. Napriek tomu je toto právo vykladané v Dohovore čiastočne na základe všeobecných úvah

týkajúcich sa článku 6 ods. 1 a čiastočne na základe slovných odvodení, lebo tak sa to vyžaduje podľa jeho vlastných podmienok. Ale skôr než začneme s touto otázkou, vyskytol sa tu jeden predbežný problém, od ktorého závisí otázka použiteľnosti tohto článku a relevantnosti celého problému o prístupe. Existuje tu aj ďalšia predbežná otázka tohto druhu, úvaha o nej je však vhodnejšie odložená na neskôr, pozri odseky 26 až 31.

19. Samozrejme, že by bolo zbytočné diskutovať, či článok 6 ods. 1 Dohovoru poskytuje právo na prístup na anglický súd, ak by Golderovi nebol odoprený tento prístup, a podľa môjho názoru mu nebol odoprený. Už opísaným spôsobom sa mu zabránilo poradiť sa s advokátom s cieľom – možného – obrátenia sa na tieto súdy; ale samotný tento fakt nebol popretím prístupu na súdy, a nemohol byť, pretože ministerstvo vnútra a väzenské orgány nemajú právomoc *de jure* zakázať to. Napriek tomu sa mohol pripraviť záver, tak ako to Súd zjavne urobil, že tu išlo o “nepriame” popretie ak, *de facto*, akt nedovolenia Golderovi poradiť sa s advokátom mal vplyv na predbežné a konečné prerušenie všetkých možností podať žalobu na súdy s cieľom začatia konania. Ale toto nebol ten prípad: stále mal čas urobiť tak, aj keby bol vo výkone trestu celý čas, čo však nebol, pretože bol podmienene prepustený.

20. Samozrejme, že oceňujem zmysel otázky, že plynutie času by mohlo mať istým spôsobom nepriaznivý vplyv, – ale nemohlo to byť prekážkou. Fakt, že prístup na súd sa mohol uskutočniť za nepriaznivejších podmienok, neznamená jeho popretie. Prístup na súd, za predpokladu, že je povolený alebo možný, neznamená prístup v presne žalobcom stanovenom čase alebo s jeho podmienkami. V našom prípade tu bola prinajmenšom reálna prekážka prechodného charakteru na podanie žaloby, ale nie popretie práva na súd. Činiteľ “časovej vzdialenosti”, ktorý anglický systém berie v značnej miere do úvahy, tu tiež zohráva úlohu. Musí uplynúť nejaký interval, než možno povedať, že odmietnutie povolenia komunikovať s advokátom “teraz”, znamená popretie prístupu na súd buď “teraz”, alebo ešte menej “vtedy”. V nijakom rozumnom zmysle to nemožno považovať za priamu príčinu alebo určujúci faktor. Golderovi sa nezabránilo začať konanie: len bol zdržaný, a potom, nakoniec, ho nezačal. Obvinenie takéhoto druhu nemôže byť odôvodnené na základe série nepredvídaných okolností. Buď konanie orgánov raz a navždy zabránilo Golderovi podať sťažnosť, alebo nezabránilo. Podľa môjho názoru nezabránilo.

21. Práve tak ako rozsudok Súdu (uvidíme to neskôr) úplne zlyhal pri rozlišovaní medzi celkom samostatným konceptom prístupu na súd a spravodlivým prejednaním veci už po prístupe, takisto zlyhal aj pri rozlišovaní medzi dokonca jasnejšie oddelenými pojmami odmietnutie prístupu na súd a odmietnutie prístupu k advokátovi, ktoré môže alebo nemusí mať za následok konečné úsilie o prístup na súd. Vyslovením tohto názoru nemôže byť záležitosť teraz urovnaná, netvrdiac tým však, že záležitosť nemôže byť upravená vôbec, najmä keď to, čo je odopierané “teraz”, nestanovuje rovnako to, čo mohlo byť odopierané “vtedy”. Spôsob, akým tieto dve odlišné veci spolu fungujú, je taký ako keby boli takmer synonymné, napríklad v poslednej časti štvrtého pododseku v odseku 26 rozsudku sa na ich základe formuluje neodôvodnená časť eliptického uvažovania, ktorá skresľuje bežnú koncepciu.

22. Preto podľa môjho názoru ani za predpokladu, že článok 6 ods.1 Dohovoru zahŕňa záväzok poskytovať prístup na súd, nespadá pod hlavičku odmietnutia prístupu v rozpore s týmto ustanovením. Nie je to vôbec prípad článku 6 ods. 1, ale zasahovania do korešpondencie v rozpore s článkom 8; a celá diskusia o význame článku 6 ods. 1 je nepochopiteľná; pretože prístup na súd nebol odmietnutý, neexistuje tu priestor na použitie tohto článku. Preto logicky musí táto časť prípadu, doposiaľ braná ratio decidendi ako jeho platná časť, skončiť v tomto bode: ale pretože otázka znie, či sa článok 6 ods. 1 chápe ako obsahujúci právo na prístup na súd, zahŕňa otázku interpretácie zmluvy, čo má základný význam samo osebe, ale tiež otvára priestor na širšie ohľady na princíp, filozofiu a stanovisko, cítim sa byť zaviazaný vyjadriť o tom svoj názor.

B. Interpretačné hľadisko

23. Bol to bývalý predseda Súdu sir Humphrey Waldock ktorý počas vystupovania v prípade pred Medzinárodným súdnym dvorom v Hágu v úlohe advokáta^x, poukázal na problémy, ktoré musia vzniknúť počas interpretačného procesu, keď to, čo zásadne rozdeľuje strany, nie je ani tak nesúhlas s významom pojmov ako rozdiel v postoji a v nálade. Strany potom budú pracovať v odlišných súradniciach; budú sa pohybovať po rovnobežných koľajach, ktoré sa nikdy nestretnú – aspoň nie v Euklidovom priestore alebo mimo geometrie Lobačevského, Riemanna alebo Bolyaia; alebo, ako povedal sir Humphrey, komunikujú v odlišných vlnových dĺžkach, s výsledkom, že nezlyhali ani tak preto, že by si neporozumeli, ale skôr že sa navzájom nepočúvali. Obe strany sú schopné, v rámci svojich okolností, predstaviť dôsledné a platné tvrdenie, ale pretože tieto okolnosti sú rôzne, žiadne tvrdenie nemôže nadobudnúť prevahu nad tým druhým. Riešenie problému sa nenájde, kým sa neurčí správny – alebo skôr prijateľný – rámec okolností; ale pretože vec prijateľnosti závisí od prístupu, pocitu, postoja a dokonca od zásady ako od správnych zákonných a logických tvrdení, nachádza sa tu len málo riešení.

24. Zdá sa mi, že toto sú typy uvažovania, ktoré sú príčinou takmer úplnej nezlučiteľnosti, ktorá charakterizuje argumenty účastníkov interpretácie článku 6 ods. 1; - na jednej strane je predovšetkým Komisia a na druhej strane vláda Spojeného kráľovstva. Pristupovali k nemu z rôznych uhlov pohľadu. Jedni iba interpretovali zámery a tvrdenia Komisie uvedené napríklad v jej správe o postupe pre Výbor ministrov^{xi}, považujúc ich za presvedčivé na základe predpokladov, na ktorých sú založené a chápania, ktoré ich zdôrazňuje. Rovnako presvedčivé sú aj dôkazy, podané v mene vlády Spojeného kráľovstva v jej písomnej správe^{xii} a ústnych tvrdeniach^{xiii} pred Súdom, založené na inom prístupe a celkom odlišných predpokladoch. Zhrnutie obsiahnuté v rozsudku Súdu, po zvážení argumentov Spojeného kráľovstva, obsahuje rovnaký výsledok ako zhrnutie Komisie. Moje zhrnutie bude odlišné sčasti preto, že podľa mňa je potrebný iný prístup, a sčasti preto, že verím, že Súd postupoval na základe metód interpretácie, ktoré považujem za nezlučiteľné s princípom rozumnosti, a ani nevenoval dostačujúcu dôležitosť určitým častiam prípadu, ktoré sú veľmi zložité na zladenie s dosiahnutým záverom.

1. Otázka prístupu

25. Dôležitosť otázky prístupu alebo postoja sa v tomto prípade zakladá na už spomínanej skutočnosti, ktorá bola všeobecne prijatá, že ani v Dohovore ako celku a ani osobitne v článku 6 ods. 1 nie je výslovne ustanovené špecifické, univerzálne a autonómne právo^{xiv} na prístup na súd. Je naozaj všeobecne platné, že ak princíp takéhoto práva je zabezpečovaný, alebo len uznaný nejakým článkom Dohovoru, môže to vyplývať len zo záveru dosiahnutého z prvej vety článku 6 ods. 1, ktorá znie takto:

"Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch, alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu."

Na prvý pohľad je zrejmé, že priame (a jediné priame) právo vyjadrené týmto ustanovením je právo na (i) "spravodlivé a verejné prejednanie vecí", (ii) "v primeranej lehote" a (iii) súdom, ktorý je "nezávislý", "nestranný" a "zriadený zákonom". Prirodzene, že otázka týkajúca sa týchto niekoľkých skutočností, teda otázka nie nevhodne meškajúceho, spravodlivého a verejného pojednávania pred nestranným súdom atď. sa môže vyskytnúť, len ak nejaké konania, občianske alebo trestné, sa skutočne začali a v súčasnosti prebiehajú bežným spôsobom. Ale v tom problém nespočíva. Problém spočíva v tom, že sa tu nič nespomína so zreteľom na to, či sa tu majú konať nejaké konania. Článok predpokladá skutočnú existenciu konaní v zmysle (ale nie okrem neho), že ak by sa tu žiadne nekonali, otázky ohľadom spravodlivého súdu atď. by nemali význam, pretože by nemohli vzniknúť. Článok preto môže prichádzať do úvahy, len ak konania existujú. Je to dané na základe toho, že tu existuje spor, ktorý je, tak ako podotkol môj kolega sudca Zekia, predmetom rozhodovania súdu. Ale to len potiaľ, kým ide o znenie jeho jazyka. Netvrdí sa tým, že konanie musí byť vždy, keď niekto chce oň požiadať. Inak povedané, článok jednoducho predpokladá existenciu skutočnosti, teda existenciu konania, a potom, na základe tejto skutočnosti, poskytuje právo, ktoré sa má uplatniť v predpokladanej udalosti (v konaní), a to právo na spravodlivé súdne konanie atď. Ale priamo nestanovuje žiadne podmienky na uskutočnenie samotnej udalosti – teda nehovorí sa tu o žiadnom práve na začatie udalosti. V krátkosti, súčasné znenie článku neposkytuje žiadne autonómne právo na prístup na súd samostatne a dopĺňajúco k procedurálnym zárukám spravodlivého súdneho konania atď., ktoré sú jasne jeho prvotným cieľom. Otázka teda znie, či sa má zaň pokladať vykonaním implikácie?

Odbočenie: Článok 1 Dohovoru

26. Predtým než budeme uvažovať o probléme implikácie, ktorý vznikol v spojení s článkom 6 ods. 1, musia sa vysvetliť niektoré dôležité veci ohľadom ďalšieho faktoruna preklopenie celého sporu okolo článku 6 ods. 1. Týka sa to významu daného článkom 1 Dohovoru, ktorý znie takto:

"Vysoké zmluvné strany priznávajú každému, kto podlieha ich
jurisdikcii, práva
a slobody uvedené v ... tohto Dohovoru."

Určujúcim slovom v súčasnom kontexte je slovo “uvedené” a následne zmyslom tohto ustanovenia je (pretože sú to práva a slobody “uvedené” Dohovorom, ktoré zmluvné strany majú priznať každému, kto podlieha ich jurisdikcii) vylúčiť z tohto záväzku všetko nie takto uvedené. Z tohto dôvodu, aj keď len preto, aby sa zabránilo spoliehaniu sa na niečo, čo sa považuje za formalitu, nepokračuje sa v pokuse o “definíciu slova uvedený” v porovnaní so slovami vyjadrený, spomenutý, určený alebo špecifikovaný^{xv}; nevyhnutne vzniká otázka, či právo alebo sloboda, ktorá nie je ani spomenutá, určená alebo špecifikovaná, ale iba – najviac ak – naznačená, sa môže považovať za “uvedenú” v Dohovore v nejakom význame, ktorý môže byť odôvodnene pripisovaný termínu “uvedený”? Podľa môjho názoru nie; a v tejto otázke úplne súhlasím s názorom vyjadreným mojím kolegom sudcom von Verdrossom.

27. Tento záver nevznikol len čisto z formálnej stránky. Po prvé aj keď niekto akceptuje už spomenutý názor^{xvi}, že “slovo ‘uvedený’ v tejto časti nie je veľmi vhodné”, a ako aj, že v Dohovore “žiadne práva a slobody nie sú definované v presnom význame”, ony sú prinajmenšom spomenuté, určené alebo špecifikované – jednoducho spomenuté. Toto nie je ale prípad práva na prístup na súd, ktoré sa samo osebe nenachádza v Dohovore. Po druhé veľká časť konania v tomto prípade a tvrdení účastníkov, ktoré sa týkali prirodzených alebo iných obmedzení práva na prístup na súd, ak sa pokladali za obsiahnuté v článku 6 ods. 1, sa presne spájali s otázkou, ako sa toto právo pochopilo a čo znamenalo, jednoducho, ako bolo definované – presvedčivo stanovená potreba definície, aj keď len ohraničením alebo obmedzením; – a definície musia byť výslovné – nemožno sa v nich spoliehať na implikácie.

28. Zdá sa, že nevyhnutným záverom je, že je nemožné – alebo bolo by to neprípustné – posudzovať ako súčasť povinnosti uloženej článkom 1 Dohovoru povinnosť, ktorou sa riadi jeho celé použitie – právo alebo slobodu, s ktorou si Dohovor nerobil starosti, aby ju spomenul, ale len naznačil a ktorá dokonca nemôže byť vhodne zahrnutá bez toho, aby sa pristúpilo k jej pomerne starostlivej definícii, alebo podmienok z ktorých pôsobi, a ktoré ju pomocou vymedzenia týchto podmienok definujú^{xvii}.

29. V tejto súvislosti sa musí takisto povedať, že samotný pojem práva na prístup na súd je sám osebe nejednoznačný, ak nie je definovaný. Potreba definovať ho alebo aspoň ho vymedziť, sa naozaj jasne uznáva v odseku 38 rozsudku Súdu, ako aj tvrdením na konci odseku 44. Napríklad, znamená právo na prístup jednoducho také právo, ako zabezpečuje vnútroštátny právny poriadok zúčastneného štátu alebo aspoň ho môže kedykoľvek zabezpečiť? Ak áno, upravoval by Dohovor v poskytovaní práva na prístup na súd niečo viac, než už sa urobilo, ak by Dohovor neexistoval? Ak by sa na druhej strane predpokladalo, že Dohovor zabezpečí právo na prístup na súd v každom prípade, musel by uložiť záväzok, ktorým by zaručil stupeň prístupu na súd, ktorý domáce právne poriadky zmluvných štátov, alebo niektoré z nich nemuseli nevyhnutne zamýšľať, a ak by to tak bolo, tak potom aký stupeň? Absolútne právo alebo podmienené mnohými spôsobmi, a ak áno, tak ako? Presnejšie povedané, znamená právo na prístup aj právo podať žalobu, ako aj právo, aby bolo rozhodnuté o podstate veci, nehľadiac na žiadne predbežné problémy ovplyvňujúce charakter alebo prijateľnosť žaloby,

charakter alebo spôsobilosť sporových strán atď? A ak nie, nebola by potom nevyhnutná nejaká definícia miery obmedzenia absolútneho práva, ktorá by bola považovaná za vhodnú z hľadiska ľudských práv, pretože zákony rôznych krajín sa v tomto zmysle podstatne líšia? Skutočnosť, že Dohovor neobsahuje žiadnu takúto definíciu, môže znamenať len to, že ak účinné právo na prístup má byť zahrnuté do článku 6 ods. 1, toto právo by mal samostatne definovať ad hoc Súd na účely každého jednotlivého prípadu. Toto by však bolo neprípustné, pretože vlády by nikdy dopredu nevedeli, aké je ich postavenie.

30. Nasledujúce otázky môžu byť podľa formy rečnicke, ale nie sú rečnicke svojou podstatou. Slúžia na preukázanie potreby definície prístupu na súd ako práva alebo slobody, a pretože Dohovor neobsahuje žiadnu takúto definíciu, toto konkrétne právo alebo sloboda nie je medzi tými, ktoré článok 1 zaväzuje zmluvné štáty priznávať každému, kto podlieha ich jurisdikcii. Inými slovami, nemôže sa očakávať od strán zavedenie niečoho, čo by mohlo byť dôležitou medzinárodnou povinnosťou, keď to nie je dostatočne definované, aby boli schopné vedieť, čo to presne zahŕňa – naozaj to nie je definované, pretože (pokiaľ existuje) spočíva na implikácii, ktorá nikdy nie je konkrétna alebo zrozumiteľná. Nestále a ťažko pochopiteľné^{xviii} vyjadrenia obsiahnuté v odsekoch 28 a 38 (prvá časť) rozsudku Súdu ohľadom otázky definície, tak ako vyplýva z článku 1 Dohovoru, nie sú v žiadnom prípade primeranou náhradou za predpokladanú diskusiu o veci, ktorú rozsudok vôbec neposkytol.

31. A preto sa tu vynára aj ďalší problém, v rámci ktorého, tak ako v prípade, o ktorom sa diskutovalo v odsekoch 19 až 22 tohto názoru, by sa podľa mňa termín mohol logicky spochybníť v zmysle článku 6 ods. 1, pretože ak sa v tomto ustanovení nedefinuje, akékoľvek právo alebo sloboda, ktorá môže byť doň zahrňaná by nemali spadať pod rozsah článku 1 a jeho celkového hlavného záväzku. Presne takýto názor zastáva aj sudcu von Verdross. To, že podľa tohto záveru možno odôvodnene navrhnúť záver, že článok 6 ods. 1 v skutočnosti nezahŕňa žiadne takéto právo alebo slobodu, ale zaoberá sa len formou sporu, vedie prirodzene k obnove diskusie prerušenej na konci odseku 25, kde sa objavil názor, celkom jasne vyplývajúci z predchádzajúcej analýzy, že hoci článok 6 ods. 1 predpokladá existenciu konaní, neobsahuje pojem, ktorý by znamenal právo na ich začatie. Otázkou je, či sa článok napriek tomu musí považovať za taký, ktorý toto právo obsahuje a to prostredníctvom implikácie alebo odvodu. Takisto vznikla ďalšia otázka, čo by bolo vhodné a odôvodnené zahŕňať medzi prostriedky takéhoto procesu.

Obnovenie otázky prístupu

I. Prístup Súdu

32. Ide o pochopiteľný, rozumný a oprávnený názor, že prístup na súd sa má alebo by sa mal považovať za dôležité ľudské právo. Doteraz je to rovnako oprávnený názor, ako keď sa povie, že samotný význam práva si vyžaduje (najmä v dohovore založenom na medzištátnom dohovore, nie na zvrchovanej zákonodarnej moci), aby bol jasne definovaný a aby sa z niečoho neodvodzoval ako vec dedukcie. Toto vedie k dôležitému bodu. Je tu dôležitý rozdiel medzi prípadom "práva zákonodarcu" vyhláseného vo výkone zvrchovanej právomoci a právom založeným

na dohovore, ktoré je výsledkom procesu dohody a je ohraničené tým, čo bolo dohodnuté alebo čo sa môže náležite pokladať za dohodnuté. Oveľa väčšie interpretačné obmedzenie sa nevyhnutne vyžaduje v druhom prípade, v ktorom by sa dohovor preto nemal chápať tak, že zabezpečuje niečo viac, ako obsahuje alebo ako je nevyhnutne odvodené z toho, čo obsahuje. Celá rovnováha je založená (v prípade práva zákonodarcu) na negatívne postavenom princípe interpretácie, ktorý sa zdá byť odôvodnený a nejde proti žiadnej záväznej kontraindikácii, a na interpretácii, ktorá potrebuje mať kladný základ v dohovore, ktorý sám reprezentuje to, na čom sa strany dohodli – kladný základ buď v konkrétnych pojmoch dohovoru alebo v odvodeniach, ktoré z nich nevyhnutne vyplývajú; a slovo “nevyhnutne” je rozhodujúce.

33. Toto slovo je dôležité, pretože sa mi zdá, že postoj Komisie k tomuto prípadu a aj o niečo opatrnejší postoj Súdu, vyjadrujú toto: Je nepredstaviteľné alebo aspoň neprípustné, že dohovor o ľudských právach by mal nejakým spôsobom zlyhať pri zabezpečovaní práva na prístup na súd: musí sa to preto predpokladať, ak je také odvodenie vôbec možné, z nejakého jeho pojmu. Tento postoj jasne zdôrazňuje, čo už bolo povedané v poslednej časti odseku 35 rozsudku Súdu, že podľa Súdu by “bolo nepochopiteľné prečo by článok 6 ods. 1 podrobne upravoval procesné záruky priznané účastníkom už prebiehajúceho súdneho konania a nechránil by najprv to, čo jedine umožňuje mať prospech z týchto záruk, a to je prístup na súd”. Je to však úplne nelogické. Možno sa zdá prirodzené, že procedurálnym zárukami tohto druhu by malo “najprv” predchádzať zabezpečenie práva na prístup na súd: faktom zostáva, že tomu tak výslovne nie je, a v odvodeniach, ktoré sa musia spraviť, je to možné, ale vôbec nie nevyhnutné; pretože je bezpochyby možná situácia, že právo na prístup na súd sa nemusí vždy nevyhnutne poskytnúť, alebo by mohlo byť v určitých prípadoch obmedzené alebo vylúčené, ale tam, kde sa poskytnúť, tam by mali byť také záruky, aké sú znakom potom nasledujúcich konaní.

34. Všeobecne povedané, aspoň v tomto type ustanovení, odvodenie alebo implikácia sa môže považovať ako “nevyhnutná”, ak ustanovenie nemôže fungovať alebo by nemohlo byť účinné bez nej. Ako sa už povedalo (odsek 25), v článku 6 ods. 1 nevyhnutná a jediná nevyhnutná časť, ktorú možno odvodiť spočíva v predpoklade (bez ktorého toto ustanovenie nemá žiaden zmysel, ale viac ako to nevyžaduje, aby zmysel dávalo), že konania určitého druhu sa už začali a sú na určitom stupni. V žiadnom prípade nie je nevyhnutné, aby sa na účinnosť tohto textu alebo na nadobudnutie platného významu a rozsahu prijala ďalšia a celkom bezdôvodná domnienka, a to, že v texte je zahrnutá nie len existencia konaní, ale aj *a priori* právo na ich začatie, čo by bolo počiatkom odlišného druhu alebo kategórie pojmu, prečo tu ale neexistuje žiadne oprávnenie, veď článok má široký rozsah aj bez nej. Citovaním môjho kolegu sudcu Zekiu, článok “má ... svoj *raison d'être* ... bez transplantovania práva na prístup doň”. Vo všeobecnom kontexte procesu asociácie sa môžem odvolať na to, čo som napísal pred viac než dvanástimi rokmi v článku o interpretácii zmluvy bez žiadneho špecifického spojenia s prípadom, ako je tento súčasný^{xix}.

35. Tieto úvahy sa mi zdajú byť tak rozhodujúce, že som nútený pozrieť sa aj na iné činitele, aby som objasnil smer určený Súdom. Mnohé z nich, ako pravidlá interpretácie zmluvy zahrnuté vo Viedenskom dohovore o zmluvnom práve z roku 1966, v Štatúte Rady Európy – dokument celkom nezávislý od Európskeho dohovoru

o ľudských právach, v princípe právneho štátu a vo “všeobecných princípoch práva uznávaných civilizovanými národmi”, ktoré sú spomenuté v článku 38, odsek 1 písmeno c), v Štatúte Medzinárodného súdneho dvora; – sú všetko vonkajšie činitele k článku 6 ods. 1 Dohovoru o ľudských právach, ktoré majú malé alebo žiadne priame zameranie na presný predmet príslušnej interpretácie, o ktorom sa diskutuje v odsekoch 25 a 33 až 34 tohto názoru. Môžu byť užitočné ako slamka, ktorej sa dá chytiť, alebo ako potvrdenie názoru inak dosiahnutého, –nie sú v žiadnom prípade určujúce samy osebe, dokonca ani keď sa berú spoločne^{xx}.

36. Zdá sa, že skutočne určujúci prvok v závere, ku ktorému dospel Súd, bola obava z prípadných následkov, ktoré by mohli vzniknúť z toho, keby sa článok 6 ods. 1 neinterpretoval ako obsahujúci právo na prístup na súd. Toto je jasne zreteľné z nasledujúcich častí, z ktorých prvá dopĺňa to, čo bolo uvedené v odseku 33 vyhlásením, že “spravodlivosť, verejnosť a rýchlosť súdneho procesu nemajú význam, ak sa proces nekoná”. Čoraz významnejšia je druhá časť (rozsudok, odsek 35, predposledná časť), v ktorej prvá veta znie takto:

“Keby sa článok 6 ods. 1 výlučne týkal len priebehu už začatého konania pred súdom, zmluvný štát by mohol bez toho, aby ho porušil, zrušiť svoje súdne orgány alebo im odňať právomoc rozhodovať niektoré kategórie sporov občianskej povahy a zveriť ich orgánom závislým od výkonnej moci.”

37. Zdá sa mi, že tieto podnety, pretože obsahujú to, čo je zreteľne pravým ratio decidendi tejto časti rozsudku, si vyžadujú poznámky pod trocha hlavičkami, pod tou o pravdepodobnosti, logike argumentov a povahe činnosti, ktorú označujú.

- (a) Predpokladané dôsledky sú úplne nereálne alebo prinajmenšom vysoko zveličené.
- (b) Argument obsahuje dobre známy logický omyl, pokiaľ sa postupuje na základe, že bez práva na prístup na súd, záruky na súdne konanie zabezpečené článkom 6 ods. 1 by boli interpretované ako nepodstatné a bezpredmetné, takže jedno musí nevyhnutne znamenať aj druhé. Je to nehynúci omyl vznikajúci z toho, čo filozofi poznajú ako paradox “francúzskeho kráľa”, paradox vety, ktorá má jazykovo zmysel, ale v skutočnosti je nezmyselná, tak ako tvrdenie “francúzsky kráľ je nahý”. Paradox sa predsa len stratí, keď je zreteľné, že tvrdenie v žiadnom smere logicky neobsahuje to, že je tu francúzsky kráľ, ale len to, správne alebo nesprávne, či je tu niekto, kto je nahý. Ale to, že tu niekto je, sa musí nezávisle uznať; a ako je dobre známe, nie je tu žiaden francúzsky kráľ. Takisto by niekto mohol poskytnúť všetky záruky sveta pre blaho francúzskeho kráľa, ak by existoval, a predsa skutočnosť, že by sa tieto záruky interpretovali ako nepodstatné a bezpredmetné, ak by sa tak necítil, by v žiadnom prípade nepotvrďovalo, alebo nebolo rozhodujúcim dôvodom pre konštatovanie že sa tak cítil, alebo že sa to musí predpokladať. Rovnako záruky na spravodlivé súdne konanie zaručené článkom 6 ods. 1 budú funkčné, ak bude nejaké konanie, ak nebude, tak nie sú funkčné. V žiadnom prípade však neznamenajú, že tu musí existovať konanie, alebo že právo na

prístup musí byť stanovené, aby sa konanie mohlo začať. V rozsudku je tiež plno chýb logického druhu, ktoré odvodzujú B od A, pretože A s podmienkami nevylučuje B. Ale nevylúčenie neznamená *ipso facto* zahrnutie. To ešte zostáva preukázať.

- (c) Nakoniec treba povedať, že vyššie citované časti rozsudku Súdu sú typickým volaním súdnych zákonodarcov počas celých rokov – volanie, ktoré môže byť akokoľvek odôvodnené na vnútroštátnej alebo národnej úrovni^{xxi}, má malý alebo žiaden priestor na pôsobenie v medzištátnej zmluve alebo dohovore založenom na dohode a riadenom touto dôležitou skutočnosťou^{xxii}. Môže, ale nemusí byť pravda, že neprijatie Dohovoru o ľudských právach ako obsahujúceho právo na prístup na súd by malo nevhodné následky, práve také, ako si môže niekto predstaviť možné následky vyplývajúce z rôznych iných chýb alebo medzier v tomto Dohovore. Ale v tom nie je problém. Problém je, že záleží na štátoch, na ktorých spočíva súhlas s Dohovorom a z ktorého sa odvodzuje jeho záväzná právomoc, aby odstránili medzeru alebo aby opravili chybu dodatkom, – nie je prácou súdov nahradzovať tvorcov Dohovoru v ich práci.

Ak by Súd prijal takú širokú interpretáciu ako pri súčasnom probléme bez jej jasného zdôvodnenia pevne založeného na použitých výrazoch v texte alebo na nevyhnutných odvodeniach priamo z neho, a nie, tak ako v tomto prípade, na pochybných interpretáciách záhadného ustanovenia, úvahách o zhode tvrdení, potom je ťažko odmietnuť rozsiahle interpretácie v iných súvislostiach, v ktorých zdravý rozum môže diktovať inak: sloboda začať konanie bude ohrozená.

ii. Iný prístup

38. Podľa môjho názoru treba mať pri správnom prístupe k interpretácii článku 6 ods. 1 na mysli nielen to, že je to ustanovenie zahrnuté v dokumente, ktorého platnosť je závislá od dohody – a v skutočnosti od nepretržitej podpory vlád, ale aj, že je to dokument veľmi špecifického druhu^{xxiii}, ktorý sa dá prirovnať v oblasti ľudských práv len k Medziamerickému dohovoru o ľudských právach podpísanému v San José takmer o dvadsať rokov neskôr. Ten bol v značnej miere založený na Európskom dohovore, najmä pokiaľ ide o jeho mechanizmus ohľadom “vynútiteľnosti”. Ale dohovor sa nestal účinným. Takýto mechanizmus sa nenachádza ani v Paktoch Organizácie Spojených národov o ľudských právach, ktoré sa tiež nezdajú byť účinnými. Všeobecne povedané, rôzne dohovory a pakty o ľudských právach, ale najmä Európsky dohovor úplne porušili súčasné medzinárodné pole tým, že robili zásadné zásahy do najviac chránených oblastí pôsobnosti vlád v oblasti ich vnútornej jurisdikcie alebo domaine réservé. Najzvláštnjší a najvýraznejší je tento prípad so zreteľom na to, čo je často známe ako “právo na individuálnu sťažnosť”, na základe ktorého sú fyzické alebo právnické osoby (v skutku) oprávnené žalovať svoje vlády pred medzinárodnou komisiou alebo súdom, – niečo, čo by sa, hoci pred tridsiatimi rokmi, považovalo za nepredstaviteľné. Z týchto dôvodov vlády pochybovali o účasti na dokumentoch, z ktorých väčšina, nehľadiac na Európsky dohovor, doposiaľ očividne nepriťahovala dostatočný počet štátov, aby ich ratifikovali a nadobudli pre ne platnosť. Iné vlády, ktoré ratifikovali Európsky dohovor, dlho váhali, než prijali povinnú jurisdikciu Súdu pre ľudské práva stanovenú Dohovorom.

Podobné zdržania sa vyskytli pri schvaľovaní práva na individuálnu sťažnosť, ktorá, rovnako ako jurisdikcia Súdu, sa musí prijať samostatne. Okrem toho, toto právo môže vyžadovať nielen počiatočný, ale aj priebežný súhlas, pretože ten môže byť, a v niektorých prípadoch je, daný len na určité, hoci obnoviteľné obdobie. Je to však len na základe súhlasu takéhoto druhu, že vôbec možno tento (Golderov) prípad predložiť Európskej komisii a Súdu pre ľudské práva.

39. Tieto rôzne činitele mohli oprávňovať dokonca aj tak na trochu obmedzujúcu interpretáciu Dohovoru, ale musia sa nepochybne citovať nielen na zdôvodnenie, ale skutočne aj na potrebu vyžadovať opatrnú a konzervatívnu interpretáciu týkajúcu sa najmä tých ustanovení, ktorých význam nemusí byť jasný a pri ktorých rozsiahly výklad môže mať vplyv na uloženie povinností zmluvným štátom, ktoré ony v skutočnosti nemali na mysli prijať, alebo to tak nechápali, že by mali byť prijaté. (V tejto súvislosti, by bolo potrebné si dôkladne všimnúť časti citované v poznámke^{xxiv} z ústneho argumentu právneho zástupcu Spojeného kráľovstva pred Komisiou.) Akákoľvek vážna pochybnosť sa preto musí vyriešiť radšej v prospech než v neprospech zúčastnenej vlády, a ak by bola pravda, tak ako sa to snaží rozsudok Súdu odporučiť, že v súčasnom prípade nie je žiadna závažná pochybnosť, tak potom sa niekto musí čudovať, o čom sa zúčastnené strany dohadovali približne viac než posledných päť rokov!

iii. Zámery a metódy použité pri vypracovaní

40. Sotva možno ustanoviť, aké boli v skutočnosti ciele zmluvných štátov v tejto kapitole; to je ale dôvod na to, aby nepodliehali povinnostiam, ktoré jasne nevyplývajú z Dohovoru alebo ak áno, tak spôsobom, ktorý nevzbudzuje pochybnosti. Povinnosti v tomto prípade nemajú ten charakter. Okrem toho, hovoriac na základe svojich dlhoročných praktických skúseností v oblasti navrhovania zmlúv, je pre mňa dosť nepredstaviteľné, že vlády, zamýšľajúc prijať medzinárodnú^{xxv} povinnosť, ktorá by poskytovala prístup na súd, by tak urobili týmto nepriamym spôsobom – a to ponechali, aby bolo právo odvodené bez toho, aby hovýslovne stanovili, z ustanovenia (článok 6 ods. 1), ktorého bezprostredným a prvotným účelom (akékoľvek môžu byť jeho ďalšie možné implikácie) – a nikto, kto poskytol objektívnu interpretáciu, nemôže o tom pochybovať – bolo niečo v zásade odlišné ako kategória, a to zabezpečiť, že súdne konania sa spravodlivo a rýchlo vykonajú. Žiaden kvalifikovaný zostavovateľ návrhu by nikdy nepredložil túto záležitosť takýmto spôsobom.

41. Preto navrhujem nezachádzať do histórie návrhu článku 6 ods. 1, čo by bolo jednak zdĺhavé a jednak nedocenené, pretože rovnako ako množstvo historii návrhov, podstatné body sú často nejasné a nepresvedčivé. Cenné je však pozrieť sa na ustanovenia porovnateľné alebo paralelné z článkom 6 ods. 1, ktoré sa vyskytujú v iných dôležitých písomných dokumentoch o ľudských právach. V jedinom predchádzajúcom s podobným charakterom, vo Všeobecnej deklarácii (pozri poznámku 23), bolo ustanovenie (článok 8), ktoré znie takto:

“Každý má právo na účinnú ochranu proti činom, ktoré porušujú základné práva, ktoré sú mu priznané ústavou alebo zákonom, pred vnútroštátnymi súdmi.”

Ako uvidíme, toto ustanovenie neposkytuje žiadne všeobecné právo na prístup na súd, a je v skutočnosti procedurálny článok rovnakého zásadného typu ako je článok 5 ods. 4 a článok 13 Európskeho dohovoru, ku ktorým sa dostanem neskôr (pozri poznámku 14) a ktoré sa v samom rozsudoku Súdu neprijali ako články obsahujúce právo na prístup na súd – to potvrdil v článku 6 ods. 1. Takmer hneď po článku 8 Všeobecnej deklarácie nasleduje ďalšie ustanovenie (článok 10)^{xxvi}, ktoré jednoducho znie:

"Každý má rovnaké právo byť riadne a verejne vypočutý nezávislým a nestranným súdom, pokiaľ ide o určenie jeho práv a povinností alebo o akékoľvek trestné obvinenie proti nemu" (kurzíva autor).

Zvýraznil som kurzívou poslednú časť tohto článku Všeobecnej deklarácie, pretože z nej jasne vyplýva so zreteľom na zmenu slovosledu, čo nemá žiaden vplyv na význam, že toto bol zdroj, z ktorého bola odvodená prvá veta článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru (pozri text v odseku 25). *It no more expresses in terms any substantive right of access to the courts independently of, and over and above the purely procedural guarantee of a fair trial, etc., which is all its actual terms specify, than does the parallel passage in Article 6.1 of the European Convention.*

Nevyjadruje navyše žiadne autonómne právo na prístup na súd, nezávisle od čiste procesných záruk súdneho konania, ktoré jeho výrazy špecifikujú. Tak je to aj v zodpovedajúcom ustanovení článku 6 ods. 1.

42. Tieto ustanovenia (články 8 a 10) Všeobecnej deklarácie si zaslúžia, aby sa špeciálne spomenuli, pretože v preambule Európskeho dohovoru sa hovorí, že strany prijali uznesenie ku kolektívnemu zaručeniu "niektorých práv vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii". Nemali teda za cieľ zaručovať nejaké práva, ktoré neboli takto formulované – napr. formulované v tejto deklarácii.

43. V ďalšom porovnateľnom dokumente, v Medzinárodnom pakte o občianskych a politických právach, prijatom Organizáciou Spojených národov v roku 1966, ktorý ešte stále nenadobudol platnosť, článok 14 jasne vyplýva z článku 10 Všeobecnej deklarácie, a preto aj z článku 6 ods. 1 Dohovoru; nie je potrebné ho na tomto mieste citovať, pretože nehladiac na úvodnú vetu o rovnosti všetkých pred súdmi a na niekoľko malých a nepodstatných zmien v štylizácii a slovoslede a na vynechanie potreby prejednávania veci "v primeranej lehote", má presne taký istý význam ako článok 6 ods.1. Nakoniec Medziamerický dohovor zo San José (1969, tiež bez nenadobudnutia účinnosti) obsahuje ustanovenie (článok 8 ods. 1), kde sa na prvý pohľad zdá, že sa v ňom dospelo k jasnejšiemu vyjadreniu práva na prístup na súd, ale v skutočnosti sa tak nestalo. Po prvé toto právo spadá do časti s názvom "Právo na spravodlivé súdne konanie" (garanties judiciaires), ktorá ho označuje ako spadajúceho do kategórie procesných záruk. A po druhé jeho jazyk jasne dokazuje, že toto ustanovenie je rovnakého druhu a pôvodu ako iné porovnateľné články v skorších dokumentoch. Článok znie:

"Každý má právo byť vypočutý s náležitými zárukami a v primeranej lehote pred kompetentným, nezávislým a nestranným súdom pôvodne zriadeným zákonom, ktorý dokáže oprávnenosť akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu alebo rozhodne o jeho

občianskych, pracovných, finančných alebo iných právach a povinnostiach.”

Ak by v tomto ustanovení nasledovala po slove “vypočutý” v úvodnej vete bodka, potom by sa táto časť mohla posudzovať samostatne a mohlo by sa povedať, že univerzálne právo na prístup bolo jasne formulované. Je však celkom zrejmé (vypustením pre naše potreby nepodstatných slov “s náležitými zárukami a v primeranej lehote”), že slovo “vypočutý” sa priamo spája s (a je vymedzené) požiadavkou byť vypočutý “kompetentným ... súdom”. Dôraz, tak ako v článku 6 ods. 1 Európskeho dohovoru, je skôr na charaktere vypočutia, než na *a priori* nezávislom práve byť vypočutý.

44. Ale významným faktom je, že všetky vyššie preskúmané ustanovenia akoby mali pôvod v návrhu, ktorý má oveľa silnejší a jasnejší ráz. Krátke stručné pozastavenie obsahuje nasledujúca časť správy vypracovaná právnym zástupcom Spojeného kráľovstva pred Komisiou, keď rozprával podrobne o článku 8 Všeobecnej deklarácie a povedal^{xxvii}:

“Text článku 8 bol založený na doplnku predloženom mexickými zástupcami na Treťom výbore Valného zhromaždenia 23. októbra 1948. Zástupca vyhlásil, že tento doplnok je len opakovaním textu Bogotskej deklarácie, ktorú len nedávno jednohlasne prijalo 21 latinskoamerických delegácií. Príslušným ustanovením Bogotskej deklarácie bol článok XVIII, ktorý znie: ‘Každý sa môže obrátiť na súd ohľadom zabezpečenia rešpektovania svojich zákonných práv. Tak isto mu musí byť prístupný priamy a stručný proces, ktorým ho súd bude chrániť pred činmi orgánov, ktoré porušujú akékoľvek zo základných ústavných práv.’

Zdroj článku 8 Všeobecnej deklarácie v článku XVIII Bogotskej deklarácie je veľmi zaujímavý, pretože článok XVIII Bogotskej deklarácie v prvej vete hovorí o práve každého obrátiť sa na súd ohľadom zabezpečenia rešpektovania jeho zákonných práv, ale v článku 8 Všeobecnej deklarácie došlo k zmene a zúženiu: ‘každý má právo na účinnú ochranu pred vnútroštátnymi súdmi.’”

Právny zástupca potom na základe toho^{xxviii} urobil nasledujúce zhrnutie, s ktorým sa takisto stotožňujem, a to že, “ak sa niekto pozerá do histórie ako celku, tak zistí, že to, čo bolo na začiatku v Bogotskej deklarácii ako všeobecné právo na prístup, bolo obmedzené na právo na prístup vzťahujúce sa na práva zaručené Dohovorom”.

45. Preto sa zdá, že tu existovalo počas dvadsiatich rokov niečo, čo by nebolo nespravodlivé nazývať opatrným postupom časti vlád vyhýbajúcim sa konfliktu v otázke prístupu na súd. Tento názor posilňuje aj existujúci dôkaz (pozri Dokument CDH (73) 33, str. 45)*, že článok 6 ods. 1 Európskeho dohovoru v jednej etape svojho návrhu obsahoval termíny, ktoré sa mohli považovať za tvoriace ustanovenie pre právo na prístup ako taký, ale potom z neho zmizli, čo veľmi jasne naznačuje

zámer ďalej v tomto smere nepokračovať, najmä ak sa rovnaký koncept v podmienkach žiadneho z dokumentov o ľudských právach spísaných po Európskom dohovore nikdy neobjavil (pozri vyššie). Pri interpretácii zmluvy nikdy nemožno podať lepší dôkaz zámeru neposkytnutia niečoho, ak sa to najprv do nej zahrnie a potom vypustí.

46. Záver, ktorý som vyvodil z povahy po sebe idúcich textov, skombinovaný s vyjadreniami, ktorým som sa venoval v odseku 38, je, že zmluvné štáty boli spokojné, že sa spoliehajú *de facto* na situáciu, ktorou je v praxi vo všetkých európskych krajinách v širokej miere zabezpečený prístup na súd; ale nemajú žiaden výslovný zámer na jeho premenu alebo jeho rozšírenie na záväznú medzinárodnú povinnosť (pozri už uvedenú poznámku 25), najmä na povinnosť takého charakteru, ktorú Súd v našom prípade uznal, že existuje, povinnosť, ktorá je, ako súčasný prípad ukazuje, oveľa prísnejšia a ďalekosiahlejšia než povinnosť, ktorú mohla vláda Spojeného kráľovstva (jasne – pozri už uvedenú poznámku 24) a množstvo iných vlád, ktoré sú stranami Dohovoru (najpravdepodobnejšie) niekedy pokladať za *zaväzujúcu*^{xxix}. Tento druh povinnosti nemôže byť, pre už spomenuté dôvody, medzinárodne prijateľný, pokiaľ nie je definovaný a spresnený a pokiaľ sa v ňom nešpecifikuje rozsah a formy. V Dohovore toto nie je; a Súd, s dobrým úmyslom, nezostavil nesprávny názor v rozsudku vyriešením úlohy, ktorá je v prvom rade v kompetencii vlád. Tak ako sa v samotnom rozsudku uznáva (odsek 39, časť druhá), že “Vypracovať všeobecnú teóriu obmedzení prípustných v prípade osôb, ktoré sa nachádzajú vo výkone trestu, a dokonca ani stanoviť *in abstracto* zlučiteľnosť ... väzenského poriadku 1964 s Dohovorom, neprináleží Súdu.”. Ale ak nie je funkciou Súdu vypracovať obmedzenia práva, potom *a fortiori* nemôže byť jeho funkciou stanoviť samotné právo, ktoré v praxi nemôže fungovať bez presných obmedzení, ktoré Súd odmieta vypracovať.

2. Konkrétne texty a výrazy

47. Na základe predchádzajúceho prístupu mnohé dôležité ustanovenia Dohovoru nespôsobujú ťažkosti pri interpretácii alebo nepotrebujú nevyhnutné vysvetlenia o oprávnenosti, tak ako si to iste vyžadujú na základe prístupu Súdu. Urobím súpis ustanovenív poradí, ako nasledujú, a poskytnem komentár:

- (a) Preambula – Preambula (ako už bolo spomenuté v odseku 42) priamo obsahuje, že signatárske vlády prijali uznesenie “urobiť prvé kroky” ku kolektívnemu zaručeniu “niektorých práv” vyhlásených vo Všeobecnej deklarácii ľudských práv, ktorá, ako je možné vidieť (odsek 41 vyššie) neustanovuje samostatné právo na prístup na súd ako také, takže toto právo dokonca ani nespadá do kategórie tých práv, ktoré môže Európsky dohovor zahŕňať. Ale aj keby spadalo do kategórie práv, ktoré možno zahrnúť – ako tzv. “kvalifikované právo” – išlo by o vynútenú implikáciu použitého jazyka v preambule, a nemuselo by tam byť nevyhnutne zahrnuté. Zahrnuté na základe Všeobecnej deklarácie boli iba “niektoré” z kvalifikovaných práv a všeobecne právo na prístup nebolo na základe Všeobecnej deklarácie dokonca ani kvalifikovaným právom. Okrem toho strany len navrhovali urobiť “prvé kroky” a zaručiť len “určité” práva. Pretože doposiaľ bolo “nepredstaviteľné”, aby ustanovenie na zabezpečenie práva na prístup na súd nemal poskytovať Európsky Dohovor, tento výsledok sa stáva celkom

vierohodný a jeho ktorého potreba nespôsobuje žiadne prekvapenia ani stratu práva.

- (b) Článok 1 Dohovoru (pozri odseky 26 – 31) vyžaduje, aby predtým, než budú zmluvné štáty musieť povinne “priznať každému, kto podlieha ich jurisdikcii” práva a slobody z časti Dohovoru, ktorá obsahuje aj článok 6 ods. 1, takéto práva a slobody boli “definované”. Žiadne právo na prístup však nie je dokonca ani spomenuté, a nie je ešte “definované”. Definícia musí byť nevyhnutne výslovná. Nedefinované právo na prístup nemôže byť preto výsledkom jednoduchého úsudku alebo implikácie z článku 6 ods. 1. Význam článku 17 Dohovoru (pozri poznámku 17) potvrdzuje a posilňuje tento názor.

- (c) Článok 5 ods. 4 a článok 13

- (i) Rozsudok Súdu obsahuje pravdivý názor na tieto ustanovenia, opísaný v už uvedenej

poznámke 14; ale je to názor, ktorý, hoci je správny, nie je kompletný, chýba mu dôležitá časť, o čo sa vlastne Spojené kráľovstvo snažilo bojovať.

(ii) Tieto dva články ustanovujú to, že zmluvné štáty musia zariadiť nápravu súdmi, ak došlo k porušeniu hmotných práv alebo slobôd zahrnutých v Dohovore (tento opis je tak trochu parafrázou článku 5 ods. 4, ale v zásade pravdivý a doslovne pravdivý, pokiaľ ide o článok 13). Súhlasím so Súdom, že tieto ustanovenia samy neobsahujú žiadne samostatné práva alebo slobody a ani žiadne všeobecné právo na prístup, a preto neposkytovali žiadne ustanovenie, ktoré by malo účinok navyše, tak ako tvrdila vláda Spojeného kráľovstva. Hoci vláda takisto navrhla niečo, čo sa môže nazývať doplnkom tohto výrazu, totiž, že ak všeobecné právo na prístup musí byť, tak ako rozhodol Súd, považované za zahrnuté v článku 6 ods.1, tak potom článok 5 ods. 4 a článok 13 by sa podľa nej mali považovať za zbytočné, pretože právo na prístup v článku 6 ods.1 by poskytovalo všetko potrebné. Preto existencia týchto dvoch uznesení smerovala k dokázaniu, že žiadne právo na prístup na súd nebolo zahrnuté v článku 6 ods. 1. Toto tvrdenie je logicky správne, ale nejde o úplne nevyvrátiteľný dôkaz, pretože článok 5 ods. 4 a článok 13 hovoria o poskytovaní nápravy; a sám prístup na súd nevyhnutne neznamená nápravu: môže tu existovať prístup, ale v rámci prístupu žiadna dostupná náprava. Napriek tomu ak by bol niekto pripravený odniesť list zo súdnej knihy a použiť druh tvrdenia alebo uznesenia, ktorý Súd používa, mohol by tiež povedať, že ak právo na prístup bez nápravy nemá význam, tak právo na prístup zahŕňa právo na nápravu, čo je očividne absurdné. Ale to by sa presne zhodovalo so záverom Súdu, v ktorom sa hovorí, že právo na spravodlivé súdne konanie nemá význam bez súdneho konania, a preto musí byť v článku zahrnuté aj právo na začatie konania, ktoré má za následok pojednávanie. Bolo by ťažké urobiť tento nelogický záver jasnejším.

- (d) Ustanovenia článku 6 ods. 1 – Dôležitá prvá veta tohto odseku už bola citovaná v odseku 25 tohto názoru a zvyšná veta je v odseku 24 rozsudku Súdu. Na tomto mieste ju netreba citovať, pretože len špecifikuje pri jasnom

odkaze na požiadavku „verejného prejednávania“, že rozsudok musí byť tiež „vyhlásený verejne“, ale tlač a verejnosť môžu byť vylúčené za určitých konkrétnych uvedených podmienok po dobu celého procesu. Táto veta nie je preto na súčasné účely relevantná, okrem toho je úplne rovnakého druhu ako prvá veta a je s ňou spojená, ejusdem generis, ako v podstate procedurálne ustanovenie týkajúce sa jedine udalostí a postupov súdnych konaní. Nasledujúce komentáre k prvej vete a všeobecne sú dodatkové k tým, ktoré už boli spravené v odsekoch 25 a 33 až 34 (pozri aj odsek 40):

(i) Pravidlo “ejusdem generis” – V predchádzajúcich odsekoch tohto názoru, ktoré boli práve spomenuté sa malo ukázať, že článok 6 ods. 1 predstavuje autonómne ustanovenie, kompletne samo osebe, a nepotrebuje žiadne vstupy, doplnky alebo vysvetlenia, aby sa objasnil jeho význam; patrí ku konkrétnemu druhu alebo kategórii s procedurálnou povahou a týka sa výhradne postupov súdneho konania. Celý jeho zámer spočíva v tomto zmysle a len v tomto zmysle, tak ako sa výstižne zdôraznilo v tvrdení (CDH (73) 33 na str. 51). Pravidlo ejusdem generis preto vyžaduje, že ak nejaká implikácia má byť odvodená z textu s cieľom, aby sa doň niečo vložilo alebo sa doplnilo niečím, čo tam v skutočnosti nie je vyjadrené (všeobecne sa uznáva, že právo na prístup nie je v tomto texte vyjadrené), tak tieto implikácie by mali byť v rovnakej skupine pojmov alebo by sa mali vzťahovať k niečomu, čo je rovnakého druhu, tak ako sa to vyskytuje v samotnom texte. Toto by však nebol ten prípad. Akékoľvek právo na prístup na súd ako také, pokiaľ má procesný charakter, je v zásade autonómne právo dôležitého charakteru. Dokonca svojím procesným charakterom je celkom odlišné od záležitostí týkajúcich sa postupov v súdnom konaní. Ako už bolo zdôraznené, pojem dôsledky konania má len jednu nevyhnutnú implikáciu, a totiž, že súdne konanie prebieha – pretože konanie sa uskutočňuje. Nezahŕňa nič o samotnom práve o ich začatí, ktoré patrí do inej kategórie pojmov. A preto navrhovať jedno z niečoho iného nie je opodstatnený postup a je to v rozpore s prijatými kritériami interpretácie.

(ii) Pravidlo “expressio unius est exclusio alterius” - Dosiahnutý záver v rozsudku Súdu porušuje aj toto pravidlo. A to viac ráz, ale najlepšie to vidieť na spôsobe, akým sa článok 6 ods. 1 rozoberá na začiatku odseku 28 rozsudku Súdu, kde sa hovorí, že hoci článok “neustanovuje právo na prístup ... v jasných termínoch”, článok “stanovuje práva, ktoré sú odlišné, ale majú pôvod v rovnakých základných myšlienkach a tie spolu vytvárajú jedno právo nie špecificky určené v užšom zmysle slova” (v skutočnosti vôbec nedefinované^{xxx}). Na tomto mieste sa obyčajne prehliadne, že len práva v skutočnosti “stanovené” článkom 6 ods. 1 (a ex hypothesi “stanovené” znamená vyjadrené v termínoch) nie sú “odlišné” práva, ale všetky práva rovnakého druhu alebo kategórie, teda práva vzťahujúce sa na čas, riadenie a priebeh pojednávania. Nie je tu nič, čím by sa stanovovalo predpokladané “jedno právo”, ktoré by malo zahŕňať právo na prístup okrem skutočne špecifikovaných procesných práv. Tie, naproti tomu, sú výslovne uvedené, ako si to vyžaduje použitie pravidla *expressio unius*, a pretože pre už dané dôvody (odseky 25 a 34) v článku nie je nič, čo by si vyžadovalo právo na prístup okrem skutočnosti, že už prístup je, a tak by sa toto pravidlo mohlo použiť. Aj s rizikom opakovania sa, stanovme správny pohľad na vec ešte raz, a to, že ustanovenia článku 6 ods. 1 budú dobre fungovať také, aké sú, kedykoľvek sú konania naozaj začaté, bez stanovovania prirodzeného

práva na ich začatie. Článok bude automaticky fungovať, keď a ak sú konania. Ak pre akýkoľvek dôvod – neexistenciu práva alebo iný dôvod – nie sú začaté, potom cadit quaestio: skutočnosť, na základe ktorej by sa článok zapojil do hry, nemôže jednoducho nastať. A preto v tomto prípade neexistuje žiadne opodstatnenie na to, aby sa nepoužilo pravidlo *expressio unius*.

- (iii) Rovnaký postup pri občianskych a trestných pojednávaniach – je tu ďalší zaujímavý a možno konkrétnejší dôvod, prečo právo na prístup na súd, na rozdiel od práva na spravodlivé súdne konanie atď., nemôže byť zahŕňané do článku 6 ods. 1. Tento článok jasne kladie občianske a trestné konania na rovnakú úroveň, článok sa zaoberá vecou spravodlivého súdneho konania v oboch kontextoch. Predsa len sa otázka práva na prístup na súd vo svojej podstate musela vynoriť najmä v spojitosti s občianskym súdnym konaním, kde žalobca alebo navrhovateľ začína súdny spor. Nehľadiac na veľmi ohraničenú špeciálnu kategóriu prípadov, v ktorých súkromná osoba môže začať konania trestného charakteru, sú to úrady, ktoré začínajú trestné konanie; a v tejto súvislosti by bolo absurdné hovoriť o práve na prístup na súd. Nejde o skutočnú odpoveď, keď sa povie, že právo je inherentné len vtedy, keď je to potrebné, a je to potrebné v jednom prípade a nie v druhom (alebo aj keď môžu úrady na seba dohliadnuť). Takto však otázka neznie. Otázkou je, že článok sa rovnako týka trestnej ako občianskej oblasti – vlastne jeho dôležitosť pravdepodobne spočíva najmä na prvej oblasti, ale trestná oblasť je tá, vo vzťahu ku ktorej je úplne nevhodné vo veľkej väčšine prípadov hovoriť o práve na prístup pre úrady, ktoré budú začínať konania. Toto je silný ukazovateľ alebo potvrdenie záveru, že článok sa týka výhradne samotných konaní, a nie práva na ich začatie.
- (iv) Verejné pojednávanie “v primeranej lehote” – V tomto smere existujú aj ďalšie ukazovatele, ktoré tiež v sebe zahŕňajú princíp udržania náležitej zhody medzi občianskym a trestným hľadiskom článku 6 ods. 1. Jeden takýto ukazovateľ poskytl tvrdenie Spojeného kráľovstva (len sa naňho odkazuje v rozsudku (odsek 32) spôsobom, ktorý neposilňuje jeho význam – vlastne sa zdá, že nebolo vôbec pochopené^{xxxí}), týkajúce sa implikácie požiadavky v článku, že pojednávanie sa má konať v primeranej lehote. “V primeranej lehote” čoho? To sa v článku nehovorí. V prípade trestného konania tu nemôže byť žiaden priestor na pochybnosti, že začiatočným bodom musí byť zatknutie alebo formálne obvinenie. Je logické, že by začiatočný bod nemohol byť v neurčitom predbežnom období, keď úrady pravdepodobne uvažovali, či podajú obvinenie a právne sa o tom radili, alebo sa snažili nájsť obvineného, aby ho mohli zatknúť. Podľa môjho názoru presne ten istý princíp sa musí použiť *mutatis mutandis* v občianskom súdnom konaní nielen preto, že inak by to predstavovalo vážnu mieru nerovného zaobchádzania pri dvoch druhoch konaní, ale aj pre praktické dôvody. V občianskom súdnom konaní primeraná lehota musí začať plynúť od momentu, keď sa žaloba formalizovala predvolaním alebo iným oficiálnym spôsobom, ktorým je obžalovaný upovedomený o žalobe. Toto je opäť len logická úvaha. Obdobie, ktoré predchádza tomu, kým žalobca uvažuje, či konať, je obdobie prijímania právnych rád alebo zbierania dôkazov, je irelevantné alebo príliš neurčité, aby plnilo svoju úlohu, pretože nemožno nájsť pevný moment, ktorý by slúžil ako začiatočný bod na plynutie “primeranej lehoty”. Ak by tomu tak

nebolo, začiatkový bod by sa mohol "rátať dozadu" mesiace alebo v niektorých prípadoch dokonca roky, a to robí nezmyselnou celú požiadavku súdneho konania "v primeranej lehote", ktorej jediným skutočným cieľom je predísť nezákonným odkladom v podaní súdneho sporu na súd. Ale význam názoru Súdu spočíva v tom, že pretože sám článok 6 ods. 1 nešpecifikuje žiaden začínajúci bod, Súd by ho mohol určiť ad hoc pre každý prípad a v každom jednotlivom prípade. V dôsledku zoho by vlády nikdy vopred nevedeli, v akom presnom období musia byť prípady prejednávané v súdnom konaní, aby splnili podmienky článku – čo je úplne neprijateľná situácia.

- (v) Význam tohto všetkého tkvie samozrejme v tom, že čokoľvek vzťahujúce sa k právu na prístup sa musí týkať obdobia, ktoré predchádza formálnemu začatiu konania, ak sa konanie už raz začalo, prístup na súd tu už je, a preto *cadit quaestio*. Preto každá udalosť týkajúca sa práva na prístup – konkrétne každé údajné zasahovanie alebo oddialenie tohto práva – sa musí výhradne vzťahovať na obdobie predtým, než prístup už v skutočnosti existuje začatím konania, napr. pred obdobím spravodlivého a verejného prejednania v primeranej lehote, na ktoré sa odvoláva článok 6 ods. 1; a to opäť priamo poukazuje na záver, že článok vôbec nemá v úmysle zaoberať sa prístupom, pretože táto záležitosť sa vzťahuje na predchádzajúce obdobie alebo štádium.
- (vi) Výraz "verejné pojednávanie" takisto spôsobuje problémy, či článok 6 ods. 1 sa má chápať ako poskytujúci právo na prístup. Ak sa tu obmedzím na občianske súdne konanie, výraz "verejné" naznačuje pojednávanie v podstate na verejnom súde tak, ako sa bežne vyskytuje, ak konania fungujú pri normálnom chode. Ale ako už bolo uvedené (odsek 15), nemusia tak fungovať, lebo môžu byť zastavené z rôznych dôvodov v ranom štádiu. Problém je, že málokedy sú zastavené na verejnom pojednávaní, ale skôr na neverejnom pojednávaní pred nižším justičným úradníkom alebo sudcom (anglicky "in chambers"), kde sú zvyčajne prítomné len strany a ich právni poradcovia. Ak by sa preto právo na prístup chápalo ako zahrnuté v článku 6 ods. 1, tak potom by v jazyku článku mohlo byť pojaté ako zahrnutie druhu nezrušiteľného práva na verejné pojednávanie za všetkých okolností všetko ostatné by nebolo prístupom. Tento názor vo veľkej miere potvrdzuje charakter druhej vety článku 6 ods. 1 – pozri písmeno d) tohto odseku (47). Je tu jedna spojitosť, v ktorej správny význam a rozsah práva na prístup neboli zamýšľané (pozri odseky 28 a 29), - v opačnom prípade pojmu chýba jasnosť aj presnosť. Rovnako je to v súvislosti, v ktorej článok 17 Dohovoru je relevantný – pozri poznámku 17, a písmeno b) tohto odseku (47).

48. Záver problému práva na prístup – Vynechávam ďalšie otázky, aby som ďalej veľmi tento názor nepreťažoval. Ale musím zhrnúť, že chtiac-nechtiac, ako sa hovorí, právo na prístup sa nemá chápať ako právo zahrnuté článkom 6 ods. 1 Dohovoru, iba ak procesom interpretácie, ktorý nepovažujem za rozumný alebo za uskutočnený v súlade s najlepšimi záujmami medzinárodného zmluvného práva. Ak sa právo nenachádza v článku 6 ods. 1, jasne sa nenachádza ani na žiadnom inom mieste Dohovoru. Toto je bezpochyby vážny nedostatok, ktorý sa musí napraviť. Ale vykonať nápravu je úlohou pre zmluvné štáty, pre Súd zas obrátiť sa s tým na ne, a nie snažiť sa ju vykonať samostatne.

KLÚČOVÉ SLOVÁ :

Spravodlivé súdne konanie /
Rozhodovanie o občianskych právach a povinnostiach /
Prístup na súd /
Verejné súdne konanie /
/
Rešpektovanie korešpondencie /
Zasahovanie /
zákonom /
Obmedzenia na ochranu demokratickej spoločnosti /
Obmedzenia pre predchádzanie zločinnosti /
Obmedzenia pre predchádzanie nepokojom /
Spravodlivé zadosťučinenie

ⁱOxfordský anglický slovník pripúšťa starší význam v zmysle “styk, komunikácia” alebo spojenie “udržiavať komunikáciu alebo vzťah [s]”, ale v súčasnosti sa považuje tento termín za zastaralý okrem použitia v súvislosti s listami alebo s iným písomným stykom.

ⁱⁱ Vo svojej skvelej práci Použitie Európskeho dohovoru o ľudských právach pán. J. E. S. Fawcett upriamil pozornosť na prax nemeckého súdu považovať “konverzáciu, či už priamu alebo prostredníctvom telefónu ako súčasť súkromného života” (v citovanom diele., p. 194), rešpektovanie súkromného života je ďalšia oblasť chránená článkom 8 Dohovoru.

ⁱⁱⁱ Pozri odseky 13 a 19 rozsudku Súdu. Golderova žiadosť v tejto kategórii bola neprípustná pre Európsku komisiu pre ľudské práva, pretože mal právo odvolať sa v Spojenom kráľovstve, čo nevyužil. Nevyužil svoje miestne opravné prostriedky.

^{iv} Je logické predpokladať, že každý Golderov pokus zatelefonovať advokátovi z väznice (o čom nie sú dôkazy), by sa ukázal ako neúspešný, hoci žiadne zasahovanie do jeho korešpondencie v rozpore s článkom 8 by sa nedosiahlo, - pozri však teóriu súkromného života, uvedenú poznámku 2.

^v Toto asi nie je celkom čestné k väzenským orgánom, ktoré konali správne v rozsahu väzenského poriadku. Nešlo o všeobecný zákaz korešpondencie. Golderova žiadosť o povolenie poradiť sa s advokátom však bola zamietnutá. Musí sa preto uznať, že sa snažil uskutočniť konzultáciu pre neho jediným možným spôsobom – aspoň na začiatku – a to listom, list by bol pozastavený – pozri uvedenú poznámku 4.

^{vi} Som rád, že v tomto názore ma podporuje nie menšia autorita, ako je Predseda Európskej komisie pre ľudské práva, ktorý hovorí (v citovanom diele, v poznámke 2 uvedenej vyššie, str. 196) že, “rešpektovanie korešpondencie v článku 8 ods. 1 neobsahuje, nehľadiac na článok 8 ods. 2, neobmedzenú slobodu v tejto veci”.

^{vii} Otázka vzniká, pretože nie je jasné, či kategórie začínajúce sa slovami “predchádzania nepokojom” atď. sa riadia slovami a vzťahujú sa priamo na slová “je nevyhnutné”, alebo či sa vzťahujú iba na slová “v záujme”.

^{viii} Golder podal dve žiadosti: o premiestnenie do inej väznice a o povolenie poradiť sa s advokátom o možnosti podania právoplatnej žaloby alebo eventuálne získať radu istého menovaného policajného sudcu, ktorému dôveroval. V odpovedi mu oznámili, že štátny tajomník plne zvážil jeho žiadosť, “ale nie je pripravený vyhovieť vašej žiadosti o preloženie, a ani nenašiel dôvody na podanie žaloby so zreteľom na druhú vec vašej žiadosti”.

^{ix} Tie sú medzi dôkazmi špecifikovanými v článku 27 Európskeho dohovoru, podľa ktorých sa Komisia pre ľudské práva musí odmietnuť zaoberať žiadosťou.

^x To bolo v prvej (jurisdikčnej) vete buď prípadu Barcelona Traction Company (1964), alebo v prípade North Sea Continental Shelf; ale stratil som záchytný bod tohto posudku.

^{xi} Datované 1. júna 1973: Dohovor, článok 31 ods. 1 a 2.

^{xii} Dokument CDH (74) 6 z 26. marca 1974.

^{xiii} Dokumenty CDH/Misc (74) 63 a 64 z 12. októbra 1974.

^{xiv} Hoci súhlasím s rozsudkom (odsek 33), že časti ako tie v článku 5 ods. 4 a článku 13 iba udeľujú procedurálne práva na nápravu v prípade, ak je autonómne právo v Dohovore porušené, žiadne iné autonómne práva tento výrok, hoci správny in se, nevyčerpal problém tvrdenia Spojeného kráľovstva založeného na týchto článkoch. K týmto záležitostiam sa vrátim neskôr.

^{xv} Niečo jasne definované musí byť *ipso facto* spomenuté, určené alebo špecifikované alebo aspoň menované atď. Opačne to nemôže byť. Definícia obsahuje viac ako čokoľvek z tohto, a *fortiori* oveľa viac než niečo vôbec nešpecifické, ale len odvodené.

^{xvi} J. E. S. Fawcett, citované dielo, poznámka 2, str. 33.

^{xvii} Bolo všeobecne platné v konaniach, že právo na prístup na súd neznamena, že súd musí mať neobmedzenú jurisdikciu (napr. prípad diplomatickej alebo parlamentárnej imunity); alebo že právo musí byť úplne nekontrolovateľné (napr. prípad pomätených, mladistvých atď.) Alebo že zákonné uväznenie nemá vplyv na právo na prístup na súd. Ale tu nešlo len o veľkú diskusiu o presnom charaktere a rozsahu takýchto obmedzení, ktoré objasňujú, že zahrnuté právo na prístup na súd bez určenia alebo definície nemohlo byť platné, pretože jeho charakter a rozsah pôsobenia by boli predmetom stáleho sporu. Tu môj kolega sudca Zekia výborne zdôrazňuje predmet, keď upriamuje pozornosť na význam článku 17 Dohovoru, ktorý zakazuje zmluvným štátom zapájať sa do čohokoľvek, čo je zamerané na obmedzovanie akýchkoľvek práv a slobôd vo väčšom rozsahu než, to Dohovor ustanovuje”. Dôležité je, že ak akékoľvek právo na prístup na súd malo byť zahrnuté v článku 6 ods. 1, muselo by byť absolútne, pretože článok neposkytuje žiadne obmedzenia.

^{xviii} Napríklad, čo sa myslí narážkou na definíciu “v užšom zmysle významu”? Užší než čo? A čo by bol “širší” význam? Takáto nejasnosť môže spôsobiť len “viac prekliaty zmätok” (Milton, Stratený raj, Kniha I, 1, 995),
– (naozaj stratený!).

^{xix} Pozri poznámku pod názvom Filozofia úsudku v Britskej ročenke medzinárodného práva z roku 1963, str. 154.

^{xx} Dôležitosť pripisovaná faktu “právneho princípu” v odseku 34 rozsudku Súdu je veľmi zveličená. Tento činiteľ, hoci je významný, je spomenutý len náhodne v preambule Dohovoru. To, čo hlavne aktivizuje zmluvné štáty, sa netýkalo právneho princípu, ale humanitných úvah.

^{xxi} Je vecou národnej ústavy, či dovoľí, aby časť jej legislatívnych procesov bola ovplyvniteľná “precedentným právom”: celkom iné je to pri postupe uvalenom *ab extra* na štáty v medzinárodnom dohovore, ktorý má byť založený na dohode. Už sa však stalo, že dokonca Anglicko, krajina, v ktorej “precedentné právo”, a teda prostredníctvom znižujúceho sa rozsahu istý prvok justičného zákonodarstva vždy bol súčasťou právneho systému, nedávny prípad však viedol k tvrdej jeho kritike, a ďalšie rozhodnutie, ktoré podal najvyšší odvolací súd obsahoval súhlas s touto kritikou, v ktorom sa zdôrazňovalo, že úlohou sudcu je jus dicere a nie jus dare a že správnym spôsobom pre sudcu, ktorý čelí nedokonalému zákonu, je upriamenie pozornosti na legislatívu tohto faktu, a nie aby sa ním zaoberala súdna žaloba. Takisto sa zdôraznilo, že správna odpoveď nie sú slová, že bol spravený veľký krok v správnom smere, keď sudcovia robia veľké kroky; vytvárajú nový zákon. Podľa mňa sa tieto komentáre mimoriadne hodia na súčasný prípad.

^{xxii} Toto treba povedať, iba ak možno preukázať, že samotná zmluva alebo dohovor poskytujú nejaké zákonodarné úlohy súdu, ktorý ich musí uplatňovať, alebo ktoré strany plánovali poveriť v určitom stupni funkciou (inak výhradne tie, ktoré sa ich týkajú) na vykonanie zmeny alebo rozšírenia jeho významu, ako aj, že sa musia držať dohody a *priori* o rozsiahlej interpretácii svojich výrazov, s možnosťou prekročenia pôvodného zámeru. V súčasnom kontexte sa žiaden z týchto termínov, skôr opačne, nenachádza, ako neskôr dokážem.

^{xxiii} Európsky dohovor podpísaný v roku 1950 a ktorý nadobudol platnosť v roku 1953, je jedinečný v tom, že je aj platný, aj zabezpečuje justičné určenie sporov, ktoré sa vyskytnú. V každom prípade, je to najstarší dokument, predbehla ho (o dva roky) len Všeobecná deklarácia ľudských práv, ktorá nebola a nie je záväzný dokument. Sú tu už len tri ďalšie dokumenty rovnakého druhu, ako je Európsky dohovor, ale len jeden je porovnateľný v zmysle “mechanizmu uvedenia do platnosti” – Americký dohovor zo San José, ktorý bol podpísaný len v roku 1969 a nenadobudol platnosť.

^{xxiv} “Pokiaľ ide o otázky prístupu na súd, toto nie je prípad vlády snažiacej sa vypovedať slobodne prevzatý záväzok. To je celkom jasné. Jedna vec sa vynorila z celej diskusie okolo prípadu pána Knechtla a z doterajšieho procesu prípadu pána Goldera, a to, že vláda Spojeného kráľovstva si nemyslela, že keď prijímala článok 6 Dohovoru, prijala aj povinnosť poskytnúť právo na súd bez výhrady. Či už máme pravdu v interpretácii, alebo nie, predpokladám, že je to absolútne jasné. Nebudem detailne opakovať všetky dôkazy alebo názory Spojeného kráľovstva v tomto zmysle, ktoré boli povedané pred Komisiou. Ale predpokladám, že je to úplne jasné zo všetkých ústavných materiálov, ktoré boli predložené,

z časti v návrhu Európskeho dohovoru o štátnom zriadení, ktorý Spojené kráľovstvo neplánovalo prijať a nevedelo, že sa očakávalo, aby prijalo takúto povinnosť.” (CDH (73) 33, str. 36: Dokument č. 5 komunikácie Komisie so Súdom.)

^{xxv} Právo na prístup na súd v domácom práve tak ako ho prinajmenšom všeobecným spôsobom poskytujú právne systémy väčšiny krajín, je jedna vec. Iná vec je pokladať medzinárodnú zmluvu za záväznú tak, aby sa podľa nej konalo, najmä bez najmenšieho pokusu definovať alebo podmienkovať ju (pozri odseky 27– 30).

^{xxvi} Vyskytujúce sa uznesenie (článok 9) je tu irelevantné, lebo zakazuje svojvoľné zatknutie, zadržanie alebo vyhnanstvo.

^{xxvii} Citované v poznámke 24 . str. 47

^{xxviii} Rovnako str. 50.

^{xxix} Tvrdenie Spojeného kráľovstva, ktoré je jasne založené na národnom zaobchádzaní vo veci prístupu na súd, zaručovanom bežnými obchodnými zmluvami a takými mnohostrannými dohovormi, ako je moderný Európsky dohovor o štátnom zriadení, poukazuje na pravdepodobnosť, priamo čeliac otázke prístupu na súd, že vlády by neboli ochotné prekročiť zabezpečovanie národného zaobchádzania vo veci; a samozrejme, s Golderom, štátnym občanom Spojeného kráľovstva, by sa nezaobchádzalo podľa správneho miestneho národného práva a nariadení.

^{xxx} Toto je jedno z miest, kde Súd pripúšťa nedefinovaný charakter práva – pozri odseky 26 – 31, najmä 29 a 30 a poznámky, ktoré sa ich týkajú.

^{xxxi} Je to, samozrejme, pojednávanie, ktoré sa musí konať v primeranej lehote potom, čo bol udelený prístup na súd, nie prístup, ktorý sa musí poskytnúť v primeranej lehote.